

Psykologiska och språkliga iakttagelser rörande en svensk flicka.

Av

IWAN och MAJA BOLIN.

Efterföljande uppsats är en fortsättning av de iakttagelser vi för några år sedan publicerade i denna tidskrift. (BOLIN, I och M. De två första årens språkutveckling hos en svensk flicka. Svenskt arkiv för pedagogik 1916, sid. 159.) Vi hava här fortsatt att uppteckna våra iakttagelser över vår lilla flickas språkliga såväl som psykologiska utveckling under 3—6-årsåldern. Vad de biografiska data angår, äro dessa ej av något intresse för förståelsen av det följande, varför de utelämnats.

I. Minne.

De första minnesprestationer, som uppträda hos de små barnen, äro igenkännandet av personer och föremål. Redan under första året kan man lägga märke därtill; dock äro tiderna, som förflutit mellan sinnesintrycket och igenkännandet, oftast av mycket kort längd, sällan överskridande 1—2 veckor. Under andra året utsträckes denna »latenstid» betydligt, och vid 2;0 års ålder kunde vi om Ann-Mari anteckna:

2;0. Hon fick se några flottister komma på gatan: '(h)ala kamma, många (h)ala'. Hon kallade dem för '(h)ala', emedan hennes morbror Harald hade exerceerat vid kustartilleriet och burit en sådan

uniform. Då det var 6 månader sedan han sist gick i uniform, utgör latenstiden således 6 månader, en exceptionellt lång tid för ett 2 års barn. Stern¹ har iakttagit denna tid först hos 3-åriga barn.

Latenstiden för ihågkomna tilldragelser är betydligt kortare. Här följer exempel på några längre hågkomster under 3:dje levnadsåret.

2 ; 3. Ann-Mari och far voro uppe på en backe, och far kastade en sten på ett stenrös. Ann-Mari kom genast ihåg att några farbröder för 3 *veckor* sedan varit däruppe och kastat till måls med stenar. Hon sade: 'fabö kasssa'. Från samma dag hava vi även antecknat: Annars har hon mycket lätt för att glömma bort en sak, som hon håller på med, och koncentrerar fort sin uppmärksamhet på något annat.

2 ; 3¹/₂. Ann-Mari såg på, när hennes moster Brita satt och modellerade en liten figur. Ann-Mari: 'bita måla?' Brita: »Nej». 'modelleja?' »Ja». 'goda?' (groda). »Nej». 'få goda?' I fars rum i staden stod en avgjutning av Hasselbergs »Grodan», och hon kallade nu, 2 *månader* efter det hon flyttat ut på landet, moster Britas skulptur för 'goda'.

2 ; 3¹/₂. Hon flyttade tillbaka in till staden. I våningen kände hon just ej igen sig, men lärde sig mycket fort namn på rummen m. m. Vissa saker kom hon dock själv ihåg. Ex.: 'amma lilla badkar' = Ann-Maris lilla badkar.

2 ; 10. Står och tvättar sig samt säger: 'gåssana jikk i vattnet'. På grund av diverse frågor visade det sig att det var ett minne från en simuppvisning hon sett under sommaren vid 2 ; 2¹/₂.

Latenstid: 7¹/₂ månad.

3 ; 5¹/₂. Mor talade en morgon med Ann-Mari, i något sammanhang, om att fläta krona och krans. Ann-Mari påminde sig då Luciafirandet för 10 *månader* sedan. Hon talade om att hon fick choklad på sängen och att jungfrun hade krans i håret med ljus i. Vi hade sedan dess fått en ny jungfru, Signe, och Ann-Mari påstod prompt att det var Signe, oaktat mor sade att det var Agnes. Detta var första gången, då enbart det talade ordet utlöste ett minne hos Ann-

¹ C. u. W. STERN, Monographien über die seelische Entwicklung des Kindes II. Erinnerung, Aussage und Züge in der ersten Kindheit. Lpg 1909. Sid. 22.

Mari. Förut hade härtill alltid behövts ett konkret föremål. Vi lägga även märke till hur latenstiden blir allt längre och längre.

Rytm och melodi är Ann-Mari, som de flesta barn, mycket känslig för, och verser och ramsor som rimma lär hon sig lätt utantill. 2; 7^{1/2} kunde hon utantill en vaggvisa på 8 versrader, som mor brukade sjunga med henne. När hon själv sjöng den, skulle hon alltid ha en docka eller mors huvud i famnen.

Minnet av lukter tyckes hos Ann-Mari vara särdeles väl utbildat. Huru barn i allmänhet förhålla sig i detta avseende tycks ännu vara rätt obekant. Förff. hava ej kunnat finna några uppgifter härom i litteraturen.

Vid 1; 11 opererades Ann-Mari och sövdes med eter. Vid 2; 0^{1/2} tvättades hon litet med eter av doktorn och började genast skrika, när hon kände lukten.

2; 2. En bekant till mor hade givit mor en flaska lavendelvatten, som Ann-Mari fick lukta på. Dagen därpå hade mor hållt litet i vattnet, när Ann-Mari skulle tvättas, utan att hon visste det. Hon sade genast: 'geta ådevatte', = Gretas hårvatten.

3; 2. Ett brev som far hade skrivit på fabriken (tjärdestillationsfabrik, där Ann-Mari varit, och vars lukt hon kände igen både därifrån och från fars kläder) och som legat där några dagar innan det skickades ut till landet, kände hon genast igen på lukten att det var från fars fabrik.

3; 11^{1/2}. Mor åt på en bröstkaramell, som luktade honung. Ann-Mari: 'de luktar vax, mor'. »Var har Ann-Mari sett vax?» Jo, de har mor i sin låda'. Hon mindes vaxets honungslukt efter 9 månader; mor hade då haft det framme och vaxat ett örngåttsvar.

Några minnen, vari tidsbestämning ingått, hava vi ej lagt märke till under det 3:dje eller 4:de året.

Som avslutning på detta kapitel vilja vi endast tillägga några ord om hennes första, iakttagna dröm, som inträffade vid 3; 6 års ålder. Redan 2 månader förut, vid 3; 4 år, kunde vi dock möjligen konstatera en dröm. Hon vaknade en morgon och sade: 'margareta' = hennes lekkamrat från sommaren. (3; 0^{1/2}—3; 3).

Om drömmen 3; 6 hava vi antecknat följande: Ann-Mari vaknade på natten och ropade: 'de e hästar nere på gården!' På efter-

middagen berättade hon för oss, utan att vi förut frågat henne därom eller på något sätt påmint om drömmen: 'de va en häst på gården, han va svart, han ville eta äpp mej, å då vände ja mej på andra sidan, å då va dä andra jur på den andra sidan'.

Stern¹ (sid. 210) förmodar att barn i allmänhet före sitt 5:te år ej äro i stånd att efteråt berätta om händelseförloppet av en dröm. Ett enda undantag skulle ett av *Cramaussel* beskrivet 3;9 år gammalt barn utgöra. Ann-Mari skulle följaktligen utgöra ett ännu mera avvikande undantag. Detta visar dock blott hur vanskligt det är att draga några slutsatser av det ytterst sparsamma material som ännu står till buds.

II. Iakttagelseförmåga.

Bildbetraktandet hos Ann-Mari under hennes 2:dra och 3:dje levnadsår hava vi sammanfattat på följande sätt: Hon tyckes lägga huvudvikten vid formen och de grova dragen på de betraktade bilderna. Läget, storleken, såväl som färgen och smådetaljerna spela ingen eller en underordnad roll. Hon ser lika gärna i en bildbok om den är rätt- eller upp och nedvänd, färglagd eller bara konturerad. För igenkännandet av en bild spela färgerna till en början absolut ingen roll. Naturligtvis vilja vi ej förneka, att hon kan lägga märke till skillnaden dem emellan, men om en stol är röd, grön, blå eller vit är för henne alldeles likgiltigt, huvudsaken är formen. Annars spelar nog färgen en starkt känslöbetonande roll; så voro de första föremål vi vid 0;3 år sågo henne med avsikt fästa blicken på, en röd korallkedja och en röd lysande japansk lykta. När färgsinnet sedan så småningom började dyka upp över medvetenhets-tröskeln, inträffade det egendomliga förhållandet, att Ann-Mari först lärde sig att känna skillnad på rött, och långt senare på de andra färgerna, som följande exempel tyckes utvisa. (2;6). Hon hade framför sig en hög med likadana men olikfärgade garnändar. Vi togo ut en röd, lade den framför henne och sade: »Plocka ut likadana.» Hon plockade riktigt ut alla de röda. Sedan blandade vi om dem igen och togo ut en blå, och bad henne plocka ut alla likadana.

¹ W. STERN, *Psychologie der frühen Kindheit*. Lpg 1914.

Hon tog då även med gröna och några gula. Vid upprepade försök tog hon alltid rätt ut de röda, men de andra blandade hon ihop. Vid 2;6 $\frac{1}{2}$ år gjorde vi ett liknande försök med kuber med olikfärgade sidor. Samma resultat. Vid träning eller på grund av särskilda omständigheter kan dock färgsinnet hos barnet uppträda mycket tidigt, vilket också flerstädes angives i litteraturen. Vid alla dessa försök får man vara mycket försiktig att ej inblanda färgernas benämning. Man får t. ex. ej säga: »Plocka ut alla de blå trådarna!» Ej heller får man, av att barnet benämner färgerna felaktigt, sluta till att det ej skiljer på dem. Färgnamnen uppträda nämligen rätt sent och det dröjer lång tid innan de kunna användas rätt och utan sammanblandning. Detta är även ett tecken på, att färgerna för barnet ej äro av samma stora betydelse som de andra särmärkena. Hos Ann-Mari hava vi antecknat följande: vid 2;5 år. Såg flera gråa duvor, sade; 'en vit duva, mö', men ändrade sig strax och sade: 'en röd'. Vid 3;3 $\frac{1}{2}$ iakttog vi för första gången en riktig användning av ett färgnamn. Vi gingo i skogen, och här och där syntes en massa förkolnade högar av eldbränder. Ann-Mari: 'Va e de för svatt, mö?' Vid 3;4. Sade om en skär sidenrosett: 'den går i färj, mor' och pekade på sitt skära hårband. Vid 3;4 $\frac{1}{2}$ hade hon fått en röd träpapegoja, som vi satte på det vita skåpet i matrummet. Ann-Mari: 'den går inte i färj'. Far: »Varför det?» 'den e inte vit'. Först vid 3;5 års ålder kunde vi anteckna: nu kan Ann-Mari rätt benämna alla de viktigaste färgerna.

På samma sätt som färgerna, så spela också smådetaljerna, som nyss nämnts, till en början en underordnad roll. Att hon dock verkligen mycket väl, om hon särskilt göres uppmärksam därpå eller om föremålen i fråga äro särskilt väl kända, även kan lägga märke till de finaste detaljer, visar följande: Då hon vid 1;10 $\frac{1}{2}$ år för första gången såg i ett fotografialbum, kände hon genast igen far, mor och flera andra släktingar och bekanta.

Vi skulle vilja sammanfatta våra iakttagelser så: Barnet kan även under de första åren, fysiologiskt sett, mycket väl urskilja färger och smådetaljer, men ligga dessa så att säga under »intressetröskeln» och därför spela de liten eller ingen roll. Endast konturerna och de stora dragen ange för barnet föremålets art och karaktär.

Allt efter som månaderna gå ökas dock Ann-Maris iakttagelseförmåga även för de minsta detaljer med en förvånansvärd snabbhet och kan ibland till och med överträffa oss vuxnas av vanan förslöade iakttagelseförmåga. Läget av ett föremål, om det var rätt vänt eller icke, lade hon dock ännu en tid framåt ej så stor vikt vid. Följande exempel kan något belysa det sagda:

Vid 3;7 $\frac{1}{2}$ år. Vi visade Ann-Mari bokstäverna i en barnbok. Stor och tydlig text. Hon kunde skilja på alla små bokstäver, utom p, b och d, som hon sade voro lika (alla tre äro ju lika, den ena är blott omvänd i förhållande till den andra, eller dess spegelbild). På vilket sätt försöket än utfördes med henne, erhöles samma resultat: antingen pekade vi på två bokstäver och frågade om de voro lika eller också fick hon söka upp en likadan bokstav etc. Endast några gånger blandade hon ihop h och b, och tyckte att de voro lika. Vi pekade även på o och ö och frågade om de voro lika. 'nej, den har ju små pärlor' (i det hon pekade på ö-et). Samma försök med samma resultat upprepades vid 3;8 års ålder. Vi pekade då även på å och ä och frågade om de voro lika. Ann-Mari: 'den har en å den har två kulor'.

Vid 3;8 år. Far ritade ett bord för Ann-Mari. Fast det ritades dåligt och schematiskt, kände hon ändå strax igen det. På bordet ritades så en tallrik, en kniv, en gaffel och ett glas. Även allt detta kände hon genast igen. Därefter ritades en upp- och nedvänd vattenkaraffin på bordet. Ann-Mari sade ingenting om den, utan var nöjd. Men när så far bredvid bordet ritade en upp- och nedvänd stol med en flicka på, sade hon: 'flikkan faller av stolen'. Hon lade således märke till att den var fel vänd. — Härefter ritades ett nytt bord för henne med en upp- och nedvänd blomkruka på. 'far ska lägga den så', sade Ann-Mari och gjorde en rörelse som om hon skulle vrida blomkrukan runt. Samma sak upprepades, när hon fick se en flicka som ledde en upp- och nedvänd hund. Far frågade då: »Är ej karaffinen också upp- och nedvänd?» Ann-Mari: 'jo'. Far: »Rinner ej vattnet ut då?» Ann-Mari: 'de e ett låkk för'. (Fanns ej något sådant på bilden, men hon tog antagligen bordskivan därför.)

Vid 3;9 år. Vi visade en sida i en bok för henne och kommo att fråga om boken var rätt vänd eller ej. Hon svarade: 'rätt', och huru vi än vred på boken, fingo vi rätt svar. Då visade vi henne en bok med pagineringen nedtill, och då sade hon fel. Härav drogo vi den slutsatsen att hon avgjorde 'upp' och 'ned' på en bok på grund av platsen för sid-siffran. Hon ville dock ej säga varför utan svarade blott: 'jo, för de e åpp'. Två veckor senare lyckades vi dock få följande svar: 'dåm två små ska va åpp' under det hon pekade på sid-siffrorna. Hon hade iakttagit detta alldeles själv.

Ett exempel från ett annat område, som utvisar hennes skarpa iakttagelseförmåga, kan även här omnämnas: Vid 3;5¹/₂ år. Far tog för första gången på länge på sig jaquette och randiga byxor. Ann-Mari: 'sådana här byksor hade farbror kassel (Cassel) igår på säj, han som va ute i regnvädret'. Vi hade mött honom dagen förut på gatan och stannat en stund och talat med honom. Ann-Mari hade, trots att han hade lång ytterrock, lagt märke till byxorna, då jag ej tänkt därpå. Förut hade personen i fråga ofta varit hos oss om kvällarna på lektion och då haft vanliga byxor.

Följande fall kan möjligen vara ett exempel på hur hennes iakttagelseförmåga har utvecklats och hur hon förut såg sakerna mera schematiskt: Far skrev på en skrivmaskin och frågade Ann-Mari: »Vad är det», under det han pekade på bokstavstangenterna. Ann-Mari svarade: 'de vet ja inte'. När hon var liten (2;0), kallade hon dem för 'kappa' (knappar).

Hon förstod till en början ej, när hon såg i en bilderbok och det var fortlöpande bilder, att bilderna kunde föreställa en och samma person eller sak. Vid 3;4¹/₂ år såg hon t. ex. i *Kattresan* av Ivar Arosenius. Hon förstod ej att det hela tiden var samma flicka, utan trodde att det var olika. 'varför har inte den flickan blommor äkkså?' 'hon plåkkar åpp alla blommorna för den flickan!' 'varför ä inte den krokedilen hos dåm?' (pekar på samma krokodil på föregående sida) etc.

III. Fantasi och lek.

Ann-Maris första lekar utmärka sig för sin till synes fullständiga meningslöshet. Hon tyckes mera fröjda sig åt skarpa färger, åt ljud och former. Någon innebörd lägger hon aldrig i sin lek, eller, bättre uttryckt, sitt handhavande av sina leksaker. Ofta är leken blott ett inneboende uttryck för hennes livslust. Som uppfostringsmoment äro alla dessa lekar dock av oskattbart värde. Det är just genom dem, som barnet lär sig att känna och förstå de första grunddragen av den omgivande naturen och av sig själv, och att så småningom finna sig till rätta i allt detta. Ex.: Se Ann-Maris första monologer.

Allt efter som Ann-Mari tillväxer, börja lekarna antaga innebörd och form. Och här märka vi, liksom vid språkutvecklingen, att lekarna till en början äro en trogen återspeglning av verkligheten. Först naturligtvis det, som händer henne själv, och sedan utvidgas lekarna, liksom språket, till mer och mer fjärran liggande saker. Ett annat drag hos Ann-Maris första lekar är, att de mest omfatta enkla handlingar, eller om mera komplicerade förekomma, då alltid sådana där hon plockar sönder eller tar isär föremål, sällan sådana, där hon »bygger upp» något. Hon kläder t. ex. gärna av sin docka, men ej på densamma; hon river ner ett hus, som vi byggt åt henne, men bygger ej själv. Att kläda av dockan och riva ner huset är ju också dels tekniskt mycket lättare än motsatsen, dels behövs det en hel del eftertanke och förstånd till påklädseln eller till bygget.

Att barnet självt börjar konstruera ihop saker är således ett tecken på högre andlig utveckling. Så komma vi till sist till huvudmomentet, som genomgår barnets alla lekar, så väl de ofullständiga som de mera fullständiga, och det är fantasien.

Träbitar och stenar kunna bli hus och djur (2 ; 6), en på foten till hälften påträdd strumpa, som hon viftar med, blir en flagga (2 ; 10). Hennes dockor 'låsäter' och 'låsdricker', hon själv 'låsåver' etc. (3 ; 0). Hon tvättar sina händer: 'dåm e så törstiga, dåm dricker!' Torkar sig: 'nu tårkar vi bårt de som dåm har drukkit'. (3 ; 8). Trots denna allt omspinnande, ofta förbluffande fantasi, har hon dock en aldrig svikande förmåga att skilja mellan verklighet och inbillning.

Ex.: Hon dukar upp sin dockkaffeservis och bjuder far att dricka. Far: »Ja, men där finns ju inte något kaffe». Ann-Mari: 'jo, de e låsskaffe å låssåkker, drikk far!' Hon bjuder mor. Mor: »Mor dricker inte kaffe». Ann-Mari: 'ja, men låsskaffe drikker mor'. — Motsatsen: Hon ber om en bit choklad. »Var så god, här får du», säger mor och låtsas ge henne en bit. Ann-Mari: 'ne ingen låsschokla, en rjikti chokla vill ann-mari ha'. (2;9).

Då Ann-Mari behandlar sina dockor och djur som levande varselser, är det ej något egendomligt i att även hennes andra leksaker få dela samma ära. Ex.: Leker tåg. Mor ropar på henne. Ann-Mari säger: 'ja ska gå till mor ett tag, vänta lite tåg, ja kåmmer jenast'.

Till sist följa två dagboksanteckningar från 3;1 och 3;8 års ålder:

Ann-Mari sitter på golvet och leker med sin nya diskbalja. Vill ha riktigt vatten, men får bara »låssvatten». Det går dock lika bra. Hon vill ha en disktrasa och får en bit av en trasig näsduk. 'de e ju en näsduk, dåkkan skulle ha den, hon har ingen näsduk'. Behåller den dock och använder den som disktrasa. Diskar sina koppar och fat i »låssvattnet» och stjalper dem på ett papplock, alldeles som det skall vara. Får den andra näsduksbiten till handduk. Torkar fint, ställer upp ett par på en bricka och bär ut till dockorna, som sitta på verandan. Handduken och trasan hängs på tork. Morbror Harald knuffar ner dem. 'akta min handduk'. Harald: »Det är ju en näsduk». Ann-Mari: 'de e en näsduk, som va trasig, som e handduk'. — Hon har aldrig blivit lärd allt detta, utan själv iakttagit det.

Hon har sedan flera månader benämnt sin leksaksbjörn 'far' och dockan Greta 'mor'. Hon talade då om 'pappan och mamman'. Hon klädde av och på dem och bäddade åt dem. Ibland var en liten docka 'barn'. Så småningom utvecklades leken och hon imiterar i allt vårt görande och låtande. Björnen motsvarade hennes far, Greta hennes mor. Lilldockan var hon själv, och själv var hon jungfrun hos dockfamiljen. Att hon själv gick och kallade sig för deras jungfru, härledde sig av att hon i början av hösten mycket ofta gick ute hos jungfrun Signe i köket och hjälpte till. Signe kallade henne då »lilla

jungfrun» och fick själv då heta »stora jungfrun». Så flyttade titeln med i leken. Hon lagade mat åt dockorna, skurade, bäddade och städade. Så klädde hon dem och bytte kläder på dem. Björnen lånade Gretas kläder, själv hade han ej så stor garderob, och så blev det rock, överrock och hatt, allt motsvarande fars kläder. Björnen gick till fabriken om morgnarna, han luktade »kemi» etc. — Sedan fortsatte hon med samma familjeindelning i miniatyr med några små dockor. Så blev en liten neger pappa och en annan mamma, en tredje jungfru och en liten ändå mindre barnet. Negern gick också på fabriken o. s. v. — Allt vad vi göra och handla börjar hon lägga sig i och framhåller hur björnen och Greta bete sig vid liknande tillfällen. Ex.: Björnen använde bara en sockerbit i kaffet, för det var sockerbrist; björnen slabbade inte grädde på duken; Greta blir inte »tuschig» om fingrarna, när hon ritar åt björnen, etc. i oändlighet. — Till slut blev detta litet tröttsamt, men så småningom slutade hon upp med det. — Så, rätt som det var, vände hon på dockornas familjeförhållanden, så att Greta blev jungfrun och Ann-Mari själv mamma, under det att björnen fortfarande förblev pappa. (Lägg märke till att hon alltid kallade sina föräldrar för »far och mor», alla andra för »pappa och mamma»). Därpå var Ann-Mari själv en tid 'barn' och för närvarande är hon ingenting. — Att leka på 'lås' går allt lättare för henne; vad som helst kan bli vad som helst. Med förkärlek kallar hon saker för 'pappa', 'mamma', 'barn' och 'jungfru'. Så blir en nåldyna med kineshuvud 'pappan' och en annan liten rund 'mamman, som inget huve har'. Vidare: papperssaxen = mamman, papperskniven = pappan, blyertspennan = jungfrun ('en rund jungfru'). Av små pappersdockor, som endast föreställa barn, vill hon alltid ha ett par till föräldrar. (Är det möjligen hennes egen ängslan att vara ensam, som förorsakar detta?) — En sak som influerat mycket på hennes lekar är ett bygge på tomten bredvid. Tidigt på hösten var det pålningen som intresserade henne oerhört. Så grundgjutningen, tegelkörningen, murningen etc. Hon gick och drog tegel i sin lilla kärra med björnen till häst, och byggde murar.

IV. Estetiskt sinne.

Ann-Maris, liksom alla barns, estetiska sinne utmärker sig för stor konventionalism och primitivitet. Bjärta och granna färger är det första som tilltalar henne. Några dagar efter en julafton, då hon var 3;7^{1/2} år, frågade vi henne, vilken julgran hon tyckte var vackrast: vår, mormors eller farmors. Ann-Mari: 'våran, för de e en fågel i den'. (Här spelade lustkänslan in, hon hade fått fågeln av farmor för några dagar sedan.) »Om den vore borta då?» 'då va den inte så vakker'. »Vilken gran vore då vackrast?» 'farmors, för de e så mykke på den'. »Är inte mormors gran vacker?» 'jo, den har så vackra jus'. (Den hade olikfärgade ljus, men inga glaskulor, som farmors, vår hade endast ljus och glitter.) (Samma tid.) Vi gingo förbi ett skyltfönster med grannt klädda damer i ljusa sidenkimonos i en skog av björkar och skära pappersrosor. Ann-Mari utropar: 'o, såna vakkra tanter'.

Brokiga och bjärta saker tyckas vara de enda som påverka barnets estetiska sinne utan att med sig knyta andra förnimmelser än synens. Att ett barn tycker att en sak är vacker beror annars oftast på helt konventionella orsaker: det som är som det brukar vara är vackert, det som avviker från det gamla vanliga är fult. En smutsig sak är ful, en ren är vacker. Eller också är en sak vacker på grund av den nytta den kan göra barnet, eller de lustkänslor den uppväcker hos detta.

2;4^{1/2}. Ex.: Ann-Mari såg en smutsgrå häst på gatan: 'de e en fyl häst'. »Varför det?» 'den (hs)mussi, den täffa sej'.

3;7^{1/2}. Ann-Mari kommer ut i köket där Signe gjort julfint, hängt rött papper på lampan etc. »Är det inte fint i köket, Ann-Mari?» 'jo, å singne har ett rent förklä'.

3;8^{1/2}. Ann-Mari fick låna en kemibok, som hade ett nedfläkat omslagspapper. 'ta bort dä där omslagspapperet far'. »Varför det?» 'de e så smuttsitt, ja vill inte se de'.

Den estetiska känslan för det sköna, oberoende av sakens värde för oss, uppträder sent ej blott hos barnet; även hos den vuxna

människan fordras det ett visst mått av kultur för att tillägna sig densamma.

Endast ett exempel härpå: En tolvårig lantbrukarson tillfrågades, om han ej tyckte att en skär, blommande spiræabuske var vacker. »Nej, man har ju ingen nytta av den.»

V. Karaktärsdrag.

A. Spridda exempel.

Exempel på egoism:

3;6. Ann-Mari har tre bilderböcker. Far tar den ena och säger: »Ska vi inte ge Brita den?» Ann-Mari: 'hon har en bok'. »Ja men det har ju Ann-Mari med.» Hon skrattar förläget och säger till slut: 'ja vill ha mina böcker'.

Se även monolog 15, om Saimi.

Exempel på karaktärsfasthet:

3;7. Ann-Mari är ensam borta och blir bjuden på en karamell: 'nej tack, ja får inte eta karameller'.

3;8^{1/2}. Far ger henne en liten chokladbit. Ann-Mari: 'ne, ja vill inte ha, ja tycker inte om de'. Far: »Varför det då?» 'dåktor widlund har sakt att ja får inte eta snask'.

Exempel på omtänksamhet:

2;2^{1/2}. Vi gingo upp på ett brant berg. Far gick nära kanten. Ann-Mari: 'få gå falla, få gå falla'. Mor hade förut sagt, att Ann-Mari ej skulle gå för nära och falla.

3;10. Mor hade gjort illa sin fot, så att den blödde. Ann-Mari: 'kanske ja ska gå efter en tvätzlapp, så mor får tvätta av blodet?' Detta sades dock utan minsta medkänsla. De enda gånger hon lägger någon känslsamhet i dagen är, när vi läsa eller tala om något litet barn, som blir ensamt eller kommer bort från sin pappa och mamma, se ex. sid. 21, nedersta stycket.

B. Något om barnlögn.

Under Ann-Maris första tre levnadsår hava vi ej kunnat konstatera några lögn. Detta berodde ej på någon moralisk upphöjdhet hos henne; hon förstod ej alls, att det var något gott att ej ljuga. Orsaken var antagligen helt enkelt den, att det ännu ej gått upp för henne möjligheten av att ljuga och ännu mindre de eventuella fördelar hon skenbarligen därigenom skulle kunna erhålla. För det lilla barnet är fakta fakta, och för henne är det en logisk nödvändighet att ange förhållandena i sitt rätta sammanhang. Åtminstone lade vi märke till hos Ann-Mari, att hon kunde berätta de för henne allra mest komprometterande och otrevliga saker, utan minsta tvekan eller försök att fördölja något. Hon förstod helt enkelt ej, hade ej lärt sig att ljuga.

Ett av de första tillfällen i barnets liv då det får erfara, att man använder omdömen som ej ha någon motsvarighet i verkligheten, är då det börjar att leka. Dockorna 'låsäta' och 'låsåva', Ann-Mari 'låsåker' på spårvagn, och mera sådant. Att Ann-Mari dock skarpt skilde på detta och verkligheten se sid. 9. Nästa steg, då barnet kommer i kontakt med »lögnen» är, då man läser och berättar sagor för detsamma, vari troll, tomtar och dylikt förekomma. Att ej upplysa barnet om att dylika varelser ej existera är felaktigt och skadligt. Med det sinne för mystik som alltid förefinnes hos människan, super barnet med begärlighet i sig dessa skildringar, vilka under långliga tider på ett mer eller mindre skadligt sätt komma att påverka dess tanke- och känsloliv, ja, hos en del människor livet igenom. Dessa motsägelser vid leken och läsningen gentemot verkligheten tyckas för övrigt vara alldeles ofarliga för barnets moraliska utveckling. Dels skiljer det mycket distinkt på det som är 'på lås' eller 'står i böcker' och verkligheten, dels när det blir äldre och vet vad »ljuga» är, hopblandar det dock aldrig dessa saker.

För att man skall kunna säga, att ett barn ljuger, måste följande villkor vara uppfyllda: barnet skall vara *medvetet* om att det ljuger, det skall hava någon *avsikt* med lögnen (vilja undanhålla något eller tillskansa sig någon fördel), och det skall avse att med den-

samma avsiktligt *bedraga* någon. Ställer man alla dessa villkor på en lögn, och ej bara att den är något som ej har sin motsvarighet i verkligheten, skall man finna, att lögnen uppträder relativt sent hos barnet. Vi få komma ihåg, att det lilla barnet oftast lägger in helt annan betydelse i sina meningar, än vad de äldre göra. För den äldre kan dess uttalande verka som lögn, men ej så, sett från barnets synpunkt. Ex.: Det tappar sin docka i golvet, varvid huvudet spräckes. Föräldrarna få se det och frågar, om det är barnet som slagit sönder dockan. Det svarar: 'nej'. Är detta en lögn eller ej? Det behöver ej så vara. Det kan mena att det endast tappat den i golvet, ej med vett och vilja slagit sönder den. Att dockans huvud sedan spruckit vid slaget mot golvet är en sak för sig. När barnet blir äldre förstår det naturligtvis vad vi vuxna mena med frågan, och *då* blir ju svaret en lögn.

De första lögner, som börja uppträda, äro helt spontana och ofta alldeles oreflekterade. De äro vanligen *avvärjningslögner*, och barnet gör sig lätt skyldigt till dem i hastigheten vid ett hårt eller skrämmande tilltal. Dessa *ångestlögner* uppkomma utan någon avsikt, och böra således ej dömas så strängt. Förutom dessa spontana avvärjningslögner, få vi också taga hänsyn till ett annat slag av dem: Varje människa önskar ju, att en obehaglig sak aldrig hade skett, eller hon försöker mildra förhållandet så mycket som möjligt. Så också hos det lilla barnet. Det intalar sig alla möjliga skäl för att det själv skall hava haft så liten skuld i det skedda som möjligt. Så småningom kanske det då till slut suggererar sig till att det är alldeles oskyldigt, och att det hela har förlupit på ett helt annat sätt. Kommer så en vuxen person och frågar barnet om vad det gjort, nekar det till alltsamman, utan att dock därigenom göra sig skyldig till en medveten lögn. Detta är förhållanden som uppfostraren alltid bör taga i betraktande vid bedömandet av barnens lögner och dess tillrättavisande.

Första gången Ann-Mari gjorde sig skyldig till en medveten lögn, var vid 4; 3 år. Hon plockade hallon och åt utan lov. Mor var borta. Sedan frågade mor: »Varför åt Ann-Mari hallon utan lov? Ann-Mari skulle fråga först.» Ann-Mari: 'ja frågade singne'. »Nej, lilla Ann-Mari, det gjorde du inte.» 'ja frågade far'. (Åter osanning.)

De gånger hon gjort sig skyldig till lögn ha annars varit mycket sällsynta, och hos ett normalt utrustat och uppfostrat barn förekomma de heller ej ofta.

Den fulaste arten av lögner, och den som uppträder senast, är då barnen beljuga varandra. Hos Ann-Mari har något sådant ännu ej förekommit. —

Så till sist några ord om föräldrarnas uppgift. De hava ofta själva stor skuld, om barnen ljuga. Ljugandet, som allt annat, lära de sig av sin omgivning, och föräldrarna måste därför vakta sig mycket noga för att tvetala sig själva eller varandra. För att slippa efterhängsna frågor få de ej ge oriktiga svar, vars felaktighet barnen snart uppdaga. Om förkastligheten i det tyvärr ytterst vanliga hotet med »sotaren» eller »gubben», som aldrig kommer, om löfte om »smäll» om det ej genast tiger, och som i vilket fall som helst ej uppfylles, etc. kan naturligtvis ej vara annat än en mening.

VI. Tankelivet.

Barnets begynnande begreppsliv återspeglas bäst av talet. Språkets utveckling är därför också en symbol för tänkandets utsträckning till allt större och större områden. Att här redogöra för tänkandets primära utvecklingsstadium vore därför till stor del en upprepning av vad vi redan förut sagt, och hänvisa vi därför blott till vår första uppsats. Här skall endast omnämnas en del exempel över vissa sidor av tankelivet.

A. Begreppet pronomen.

Personliga pronomen äro ord, som det lilla barnet har mycket svårt att riktigt tillägna sig. De användas ju också omväxlande om olika personer och på olika sätt. Då Ann-Mari redan vid 1;9 lärde sig säga sitt namn, dröjde det ända till 2;7 innan hon kunde säga »jag»; men därefter använde hon det också nästan uteslutande i stället för egennamnet, ex: 'jälp ja', 'ja ska ta min lilla bok'. Se även början

till monolog 10 sid. 48. Innan hon lärde sig använda »jag» om sig själv, kände hon mycket väl till ordet »jag», men uppfattade det som beteckning för andra personer, vilket följande utvisar: Jungfrun sjöng i köket: »Andersson, Pettersson, Lundström och jag». Ann-Mari härmade efter: 'andesson, pettesson, lundström å — agnes'!

Även de övriga pronomina förorsaka Ann-Mari mycket huvudbry och användas även ofta i början på en hel del olika sätt, vilket följande exempel utvisa:

2; 2^{1/2} hava vi antecknat: Ann-Mari förstår ej fullt betydelsen av »mitt», men tar ibland någon av sina saker och säger 'mitt'.

2; 3. Ann-Mari var litet dålig och fick hålla sig i sängen, ville att mor skulle taga henne ur sängen och ropade därför: 'mor ta de', 'mor ta de'. Förstår dock ännu ej betydelsen av »dej», mor brukar säga: »nu kommer jag och tar dej». Några dagar senare sade hon: 'mo ta de ann-maji'. Således en användning både av pronomen och egennamn, därtill pronomet fel: »dej» i stället för »mej».

2; 4. 'ivän je annmaji sokkå' (choklad) 'inte ont *sin* mage'.

2; 4. 'fa ta *henne*', (ville att far skulle ta henne i sitt knä).

Att hon använder »dej» och »henne» i stället för »mej», beror naturligtvis på, att hon så ofta hört dessa ord ifrån de äldre, som ju använda dem vid tilltal till henne.

3; 8^{1/2}. 'hälsa från farmor till ann-mari'. (Hon bad mor hälsa farmor från henne, då mor en gång skulle gå på besök till farmor.) Så säger hon alltid. En direkt överflyttning från vårt tal: Vi bruka då och då hälsa till Ann-Mari så mycket från...

B. Siffror.

Om vi undantaga 'ett—tå—bomm', som mera är att räkna som en interjektion, så kunde Ann-Mari vid fyllda 2 år inga siffertal alls.

Några månader efter fyllda två år började hon kunna rabbla några siffror, som t. ex. 'en, tå, fyrja' (2; 2). Hon hade dock ingen förståelse för innebörden i talen, utan voro de helt meningslösa ramsor. Allt under det hon sedan lärde sig siffra efter siffra, kvarstodo dock dessa mekaniska sifferramsor, mer eller mindre utökade med

nya siffror. Här och där funnos luckor i dessa serier och somliga tals ordning var omkastad, ex.: 1, 2, 3, 4, 6, 9, 7. Under detta lekande med siffror inlärde hon dock så småningom den riktiga följden av talen, ehuru hon dock ej förrän långt senare förstod att anpassa dem. Så hava vi antecknat att hon vid 3;9 år kunde »rada siffror» rätt ända till 11.

Redan före två års ålder kunde Ann-Mari förstå skillnaden mellan enhet och mångfald:

1;9^{1/2}. 'kapp' = knapp, 'många kappa'.

1;11. (h) äss = häst, (h) ässa, etc.

Först 2;5^{1/2} lärde hon sig dock förstå betydelsen av två: 'tå nåla', 'tå gåssa' etc.

3;3. Ibland, när hon ser flera lika föremål, kan hon göra någon slags ansats till räkning: 'många tanter, tre, fyrja, sex'. Stern (l. c. sid. 249) omnämner ett liknande fall och säger detta vara tecken på att barnet använder hela talserier för att ange en obestämd mångfald. Måne det ej blott är en svag ansats till uppräknig?

3;4. Håller man upp ett finger och frågar: »hur många?» säger Ann-Mari 'ett'; två fingrar 'två'; tre fingrar 'sex' eller 'fyrja' eller något annat felaktigt tal. Hon har således en aning om att nästa finger motsvarar ett följande tal, men vilket, det vet hon ej förrän vid 3;7^{1/2}, då hon för första gången på frågan: »hur många sockerbitar har jag?» svarar 'tre'.

Först under femte levnadsåret lärde hon sig 4, och sedan gick det snabbare undan för undan.

4;3. När hon räknar, vill hon se och helst även kunna peka på föremålen, t. ex. far frågar: »hur många äro vi här hemma?» Ann-Mari räknar 'en' (pekar på mor) 'två' (på far) 'tre' (på sig själv) samt springer ut i köket och tittar på jungfrun och säger 'fyra'. Så småningom lär hon sig så att kunna räkna längre tal i huvudet.

4;7. Hon ligger i sängen och det är mörkt. »Hur många ben har matsalsbordet?» Ann-Mari räknar lågt: 'ett', 'två', 'tre', 'fyra', och säger sedan högt: 'fyra'.

Somliga mera vanliga antal kan hon nu utantill i huvudet t. ex. »Hur många ben har du?» Genast svar: 'två'. »Hur många fingrar?»

Genast svar 'fem'. »Men på båda händerna?» Räknar: 'en', 'två' ... till tio, svar: 'tio'.

Sitt första ordningstal använde Ann-Mari vid 2;8: 'den andja smussig' = den andra smutsig.

4;4. Följande samtal ger ett exempel på hur förmågan att addera uppstår: Far: »Om du har 2 äpplen och får 1 till av mig, hur många har du då?» Ann-Mari: 'tre'. Far: »Om du har tre äpplen och får ett till, hur många har du då?» Ann-Mari: 'fyra'. Far: »Om du har 3 äpplen och får 2 till, hur många har du då?» Ann-Mari: 'de vet ja inte'. Efter en liten stund: 'jo, om ja får ett å ett, då har ja först tre, å så fyra å så fem, ja har fem äpplen'.

4;7. Vi använde samma frågor som Jespersen.¹ »Om du har två ögon och en näsa, hur många öron har du då?» Ann-Mari: 'två öron'. Möjligen var hon för gammal för att svara 'tre' som J:s gosse gjorde, men det kan också visa att Ann-Mari ej räknar med abstrakta tal. Jespersen tar sitt fall som ett exempel på att barn räkna abstrakt. Slutsatsen är dock ej alldeles obestridlig. 2 ögon och 1 näsa är ju i alla fall tre föremål, och kunde ej detta likaväl föresvävat Jespersens gosse?

Vidare exempel: »Vad är 2 äpplen och 2 kakor?» Ann-Mari: 'två äpplen och två kakor'. »Vad är då 2 äpplen och 2 äpplen?» Ann-Mari: 'fyra äpplen'.

Längre fram, när Ann-Mari blivit mera förtrogen med siffrorna, så räknade även hon naturligtvis abstrakt, vilket vi strax skola se.

4;9^{1/2}. Ann-Maris inlärande av att kunna uttyda tryckta siffror är ett typiskt exempel på hur lätt barnet lär sig något, om det har intresse därför och det motsvarar en egen åstundan. Att söka lära barn något för tidigt är ett otacksamt och långvarigt göra, men så med ens blir tiden mogen därför, och då går det nästan av sig självt. — En morgon satt en av oss och läste i en tidning. Bland annat stod där en annons med en stor svart 4 i mitten. Ann-Mari fick se den, pekade på den och sade: 'va e de för namn?' — 'e de en fyra, ser den så ut, dä va lustitt'. Far tog nu och pekade på 4 på sin klocka och frågade vad det var. Ann-Mari: 'fyra'. Så visade far på ettan och tvåan och sade att det var ett och två. Ann-

¹ JESPERSEN, OTTO: Nutidssprog hos børn og voxne. Kbhvn 1916. Sid. 121.

Mari räknade sedan själv: 'ett, två, tre, fyra, ... tolv' på klockan. Hon räknade så ideligen på klockan, och när hon fick veta att det var den lilla visaren, som angav vad klockan var, kunde hon också genast säga tiden. Ex.: 'klåkkan e mällan fem å sex'. — Pekade man på en siffra t. ex. 7-siffran och frågade vad där stod, kunde hon till en början ej säga det direkt, utan räknade alltid först från ettan. Från klockan kom turen till skrivbordsalmanackan, där hon ytterst energiskt och ideligen räknade dagarna och så småningom lärde sig dem. Så småningom överför hon sina kunskaper även på andra föremål; 'där står tre på spårvagnen'.

4;11. Hon fick plocka ihop 5 och 3 byggklotsar och räkna ihop dem. Fick göra detta två gånger till. Detta upprepades några gånger under den följande månaden, men sedan sysslade vi ej mera därmed, förrän 5;7, då vi frågade henne: »Hur många äpplen har du om du först får 4 och sedan 3 äpplen?» Till vår stora förvåning räknade hon då: '1, 2, 3, 4, — 5 de e 1, 6 de e 2, 7 de e 3'. 'ja har 7 äpplen'. Fyra dagar efteråt voro vi ute och köpte blommor. Mor sade till fröken i butiken: »Vi ta 6 röda och 6 gula tulpaner». Ann-Mari: 'hur mykke e 6 å 6?'. Mor: »Räkna ut det själv». Ann-Mari står tyst en stund och tänker, och så säger hon slutligen: 'tålv'. — När vi kommo hem, gävo vi henne flera räknefrågor, och hon svarade rätt. Dagen därpå frågade vi henne vad summan av abstrakta siffror var, och även det gick lika bra. Hela tiden räknade hon på samma sätt, som nyss beskrivits. Så småningom lärde hon sig en hel del summor utantill, och så fortgår det nu undan för undan, till större säkerhet, lärdom och förståelse av siffrorna och deras hopläggning.

C. Ja och Nej.

Redan i vår förra uppsats omnämnde vi det egendomliga förhållandet hos Ann-Mari, att hon lärde sig säga 'ja' långt förr än hon kunde säga 'nej'. Till de då uppräknade forskare, som funnit att förhållandet hos av dem observerade barn är tvärt om, sällar sig nu även Otto Jespersen, som i sin å föregående sida, omnämnda bok, sid. 164, skriver: »De fleste børn (eller alle?) lærer tidligere

at sige *nej* (næ) end *ja*, ganske simpelt fordi nægtelsen er stærkere følelsesbetonet end bekræftelse».

Även omnämnde vi, att Ann-Mari i stället för »nej» använde olika slag av omskrivningar. Till de där uppräknade exemplen komma följande:

2; 2^{1/2}. 'b'öve' = behöver inte, om saker som hon ej vill göra. Ordet har antagligen uppkommit därav, att vi brukade säga: »Det behöver Ann-Mari inte», och har av henne sedan sammandragits.

'gå fott' = gå inte så fort.

'ville', 'ville' = vill inte.

2; 3. Använder nu 'slippe' i stället för 'b'öve'; ex.: 'slippe leka'. Brukar ofta använda '(hs)nat' = snart. »Har Ann-Mari ätit upp gröten än?» '(hs)nat'.

Vid 2; 3 års ålder började hon säga 'inte' i sammansättningen 'kan inte'. Hon försökte förgäves taga på sig sina strumpor och sade till slut: 'amma kan inte, mō kan'.

2; 3^{1/2}. Så småningom blev tilläggsnegationen 'inte' vanligare, ex.: 'slippe inte', när hon ej vill något. En egendomlig ordkombination, antagligen en sammanblandning av »behöver inte» och »slipper». — Förstår ej att det *ej* är någon negation, utan använder det ofta.

2; 3^{1/2}. Var hos mormor på middag, sade: 'nē takk'. Vi veta ej om hon förstår innebörden av meningen. Hon hade ofta hört oss säga så.

2; 4^{1/2}. 'fā tända bakas'. Far släckte det elektriska ljuset.

Först vid 2; 7 år börjar hon äntligen säga »nej» och använder det sedan även alltid rätt och med förståelse.

D. Frågor och svar.

Första gången Ann-Mari använde något frågeord var vid 2; 3 år. Mor torkade rabarber i ugnen, och när Ann-Mari såg de hopkrympta stänglarna, sade hon: 'va de?' Sedan använde hon ofta denna fråga, när hon fick se något, hon ej förstod vad det var. Som svar be-

hövde vi endast säga namnet på föremålet ifråga, och därmed nöjde hon sig. Frågorna tycktes ej vara begäran om förklaring utan endast frågor om föremålens namn. Hon brukade även fråga om saker, som hon redan förut visste, vad de hette, och då svarade hon oftast själv på frågorna. Det var som om hon ville konstatera att hon hade rätt. Ex.: 'va de?' 'rjis'. 'va de?' 'ved'.

Vid 2;6¹/₂ års ålder fingo vi höra den första orsaksfrågan: 'vaffö ka nålen vaja hä?' = varför skall nålen vara här?

3;0¹/₂. 'mommo, va e de ammaji bli rjadd fö?'

Redan långt förrän hon själv använde frågeord, kunde hon svara på vissa frågor, som angingo henne själv. Ex.: »Är Ann-Mari hungrig?» »Är Ann-Mari trött?» etc. Se härom »Ja och nej» sid. 19. Orsaksfrågor tycktes däremot göra henne mycket större besvär. Ända till omkring 3;6 år reagerade hon ej alls för dem, och när hon äntligen tycktes uppfatta dem, fick man till en början aldrig något direkt svar, ex.: Ann-Mari: 'jag vill hällre ha den klänningen'. »Varför?» 'ja brukar de' eller 'man ska jöra så'. Ibland svarar hon dock: 'ja vet inte'. Mor: »Är Ann-Mari trött?» 'nä, ja sitter ju i en vangn'. När vi någon gång fingo svar på våra frågor, voro de till en början fullkomliga ekon av hörda saker och icke någon produkt av egen tankeverksamhet. 3;6¹/₂. Ex.: Far: »Nu skall Ann-Mari sova». »nej». »Varför det då?» 'ja vaknade så sent, se far'. — Ann-Mari fick ett par vindruvor att duka upp med för sina dockor. Om en stund kom hon tillbaka. Far: »Har du redan ätit upp vindruvorna?» 'ja, dåkkona kan bara eta låss-franska-brön'. — »Varför det då?» 'jo då går tänderna sönder'. »Hur kommer det sig?» 'de blir håll me gaffen'. Orsaken härtill var, att Ann-Mari en gång ville mata sin docka med en gaffel och mor då sade: »Du får bara ge dem låssmat, annars har du sönder dockornas tänder med gaffeln».

3;7. Första gången vi fingo till svar ett omdöme av hennes egen tankegång: (Lägg märke till det besynnerliga faktum, hur svårt hon hade att komma fram med det rätta svaret.) Mor sjunger och spelar en visa, där bl. a. följande strof står: »Far och mor gick bort från sina båda små, stackars Hans och Greta få allena gå». Ann-Mari började småpipa. Mor sjunger om visan, och på samma ställe piper Ann-Mari igen. Mor: »Varför piper du?» 'de e en så tråki

visa, sjung inte den'. »Varför tycker du det då?» 'jo, man ska inte ha den visan'. — »Ja, men säg varför?» 'jo, fö se mor...'. »Ja, säg det då». 'ja har ju talat om de'. Mor sjunger visan om igen. Ann-Mari piper och säger till slut: 'fö mamman jikk ifrån sina två små barn'. — »Men det var ju bara en visa.» 'ne, de va ingen visa alls'.

Barnet likaväl som den vuxna människan funderar mycket litet över orsaken till företeelser, som det dagligen möter. Då man t. ex. ofta får en undrande fråga av barn, som ej förut sett en bil, hur en vagn kan gå utan att en häst drar den, så fingo vi aldrig denna fråga från Ann-Mari. Då hon var litet äldre, och vi frågade henne därom, sade hon bara: 'man vrider på ett jul'. Andra exempel: Den långa tid som förflöt innan hon undrade, varför far ej gick till fabriken om söndagarna, eller varför hon skulle ha en renare klänning då. Varför det elektriska ljuset tändes i taket, när man vrider på en knapp i väggen, eller värmeelementet blir varmt, när man skruvar på det, har hon överhuvudtaget aldrig reflekterat över. Hennes omdöme, sid. 25, att 'jur inte kan tala, däm skriker bara', var helt enkelt ett konstaterande av faktum, utan någon undran över att så var förhållandet.

Att detta oreflekterade betraktelsesätt ej är något karakteristiskt enbart för barnåldern, visar otaliga exempel från de vuxnas tankevärld. Så behövdes det en Newtons tankeförmåga för att begrunda problemet, varför ett äpple föll rakt nedåt från trädet, och ej på något annat sätt. Eller följande exempel: En 19-årig intelligent flicka utan kunskaper i fysik sade på tal om en fonograf: »Hur underligt det är att människorösten kan höras så där alldeles riktigt.» »Likadant hörs det ju i en telefon.» »Ja visst! Att jag aldrig kommit att tänka därpå.»

Vad svaren på ett barns frågor beträffar, bör man lägga märke till hur lätt det nöjer sig med även de allra mest ofullständiga sådana. Blott ett annat ord eller ett kategoriskt omdöme är nog. 'varför har kattor svans, mor?' »Jo, för så har djur.» »Varför får du ej äta sylt?» 'för min mage'. »Varför de då?» 'det har doktor vidlund sagt'. »Varför går far ej i fabriken om söndagarna?» 'för man brukar inte det'.

E. Slutledningssatser.

2; 1. Ann-Mari ville rita i en bok, som far satt och läste i, men fick ej. Pekade då på hörnet i boken, där dess pris stod skrivet med blyerts och sade: 'dä rjita'.

2; 1. Hon kommer med en trasig sak till far, pekar på syndetikonflaskan på skrivbordet och säger: 'smörja'.

2; 3. Ann-Mari var ute och seglade. Morbror Harald styrde. Det började gå vågor, och båten började gunga. Ann-Mari efter en stund: 'fädi gunga, mobo(h)ala'. Ett felslut, från hennes ståndpunkt dock fullt logisk slutledning. Angående 'fädi', se sid. 41.

3; 1^{1/2}. Mor har skurit sig i fingret och lindar om en gasbinda. Ann-Mari får se det: 'va ska mor jöra?' 'har mor jort sig illa i sin finger?' 'har mor skurit sej på en kniv, precis såm mormor?'

3; 3. Far håller Ann-Mari om magen: »Tänk om jag skulle trycka, så att maten kom ut.» Ann-Mari: 'ne de går inte, ja har sväljt ner maten så förskräcklitt, om ja vänder mej fram, så rinner den kanske ut'.

3; 3^{1/2}. Ann-Mari fick en liten rispa på fingret. Ville ha bandage (gasbinda) om. Mor föreslog att hon skulle sätta på det själv, men då sade hon: 'man kan inte knyta med en hand'.

3; 4. Dricker mjölk. »Tänk, när Ann-Mari var liten kunde inte Ann-Mari själv lyfta upp koppen.» 'hade ann-mari så små händer då, så ann-mari kunde inte hålla i kappen?'

3; 4^{1/2}. Far läser tidningen. Ann-Mari vill att han skall sysselsätta sig med henne och håller handen för hans mun. »Varför gör Ann-Mari så?» 'för att inte far ska läsa'.

3; 6^{1/2}. 'kan far knyta?' (skoband). Far: »Jag kan inte nu, Ann-Mari». 'ja, men far kan ju knyta sina tjänger'. Här ett exempel på att man för barn aldrig bör använda tvetydiga meningar. »Kan inte» uppfattades av henne efter bokstaven, ej »kan ej, emedan jag ej har tid».

3; 6^{1/2}. Visade Ann-Mari i en bok Burre-Busses resa till Afrika. Bland andra träffar Burre-Busse en lejonkung med drottning och ett litet barn. Far pekade på de olika figurerna och sade: »Där är

lejonbarnet och där pappan och mamman». Ann-Mari: 'ne, *de* e lejonbarnets mor'. »Varför det då?» 'mor har ju en röd klänning!' Kungen hade en röd, drottningen en blå mantel.

3; 8. Morgon. Mor kammar sitt hår. Ann-Mari: 'ja e så hungri, mor'. Mor: »Jag har ej tid än, ty det är så svårt att kamma mitt hår». Ann-Mari: 'far, ring på singne, så hon kan hjälpa mor'. Mor: »Hon kan inte». Ann-Mari: 'jo, hon kammar ju sitt hår'.

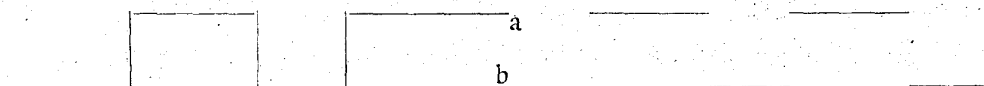
3; 10. Åter ett liknande exempel: Ann-Mari vill att far skall tvätta henne, när hon lägger sig. Far: »Jag kan inte tvätta dig.» Ann-Mari: 'men far kan ju tvätta sej själv'.

3; 10. I en visa förekommer följande: »så var där ingen hemma, bara en gammal gumma, som lärde dottern spinna». Ann-Mari: 'de va två hemma, lärde dottern spinna står de'.

Far läser D. N. Ann-Mari tar i den. Far: »Akta min tidning». Ann-Mari: 'de e inte fars ensam, de e vår allihops, fars å mors å singnes'.

3; 11 ¹/₂. Ann-Mari tar fars portfölj. Den har läs på båda sidor, och hon får se baksidan. Ann-Mari: 'åj, åj, åj, hur e de?' Vänder om den och ser övertikningen: 'de e likadant på båda sidor, ja kunde inte fatta'.

4; 3. Ann-Mari syr på stramalj.

Har sytt så långt figuren visar, tråden är nu i a. Hon säger: 'så stikka vi ner här'. Sticker nålen i b, drar tråden genom hålet med spänd uppmärksamhet och säger: 'vi ska håppas att de blir rätt, far'. När tråden kommit ner utropar hon glatt: 'de blev rätt'. Exemplet visar både vidden och begränsningen på hennes omdömesförmåga.

F. Några andra meningar som belysa utvecklingen av barnets tänkande.

2; 1. Mormor har en liten tax. Om den kommer och vill hoppa upp på Ann-Mari, säger hon: 'såva matta' = sov på mattan eller 'nutta nomma' = lukta på blomman.

2;2^{1/2}. En liten flicka ville leka med henne och hon ville ej, säger: 'gå geva', 'gå geva' = gå och gräv.

2;4. Mor skall gå på vinden. Ann-Mari vill det ej. Följer efter ut i köket och skriker: 'mo gå vinden ammaji kike', ammaji lessen', 'mo gå vinden', 'mo bi kall vinden'. Lägg märke till den vänliga omtanken, svepskälet, att mor skulle bli kall.

2;6. Far anmärkte, att Ann-Mari hade hål på strumpan, när hon skulle gå ut. Ann-Mari: 'damaskena åvanpå, de syns inte då'.

2;6^{1/2}. Ann-Mari står vid spegeln och säger: 'ammaji hålla ijen mun'. Mor brukar nämligen säga: »Ann-Mari får ej stå och gapa i spegeln, då hänger mor en schal för». Någon tid senare stod mor och kammade sig framför spegeln. Ann-Mari: 'fy, mo, tå inte gapa pegen, ammaji hänge en sal fö'.

3;1^{1/2}. Mor fick ett paket av far. Hon frågade vad det var i det. Ann-Mari: 'öppna, så får mor se'.

3;6. Mor hade lagt undan en pepparkaka tillsammans med den mat Ann-Mari skulle ha till kvällsvard. På eftermiddagen, rätt som det var, säger Ann-Mari: 'ja vill gå å lägga mej'. »Varför det?» 'fö ja e så sömni'. »Inte.» 'jo, då', gapar med hela munnen, 'se då så ja jäspar'. »Men om du lägger dig så här tidigt, så får du ingen kvällsmat, du har ju nyss ätit middag.» 'ja, men mor har ju lagt av en kaka åt mej.'

3;6^{1/2}. Far läser ur en bok, »Kråkdrömmen»: »Och kråkan talade till...» Ann-Mari: 'inte kan jur tala'. Far: »Är det säkert det?» Ann-Mari: 'då skriker bara.'

Far sitter och läser tidningen tyst för sig själv om att tyskarna torpederat 3 svenska båtar bland annat lastade med spannmål samt utbrister då: »man kan verkligen bli förargad». Ann-Mari: 'varför tittar far på de då?' 'vänd å titta på andra sidan.'

4;0. Fick se en flaska som stod i ett tvättfat med vatten. 'se, så liten den e mor'. Ann-Mari märkte genast förminskningen.

4;1. Far läser högt ur en bok, bland annat en svordom. Ann-Mari: 'de sto ett fult ord i boken'. Far: »Vad då för något?» 'de kan ja inte säja, för då säjer ja själv de fula ordet, som sto i boken'.

Hennes begrepp om *penningen* är som självfallet mycket svävande.

Vi hava vid 3 ; 5 år antecknat: Hon förstår sig ej alls på pengar. Hon vet blott att man lämnar pengar, när man skall köpa något. Det har hon upprepade gånger sett. Men däremot tror hon, att hon för en slant kan få hur mycket eller hur litet som helst. Ej heller förstår hon, hur man får pengar. Ex.: Far till Ann-Mari: »Jag kan ej köpa det, för jag har ej så mycket pengar.» Ann-Mari: 'mor har.' »Nej, hon har inte heller.» 'farmor har' eller 'singne (jungfrun) har' etc. Vid ett annat tillfälle svarade hon: 'om far tjöper i en bod, så får far många pängar tillbaka'. Ännu så sent som 5 ; 8 år är allt detta lika dunkelt för henne. Mor sade, att far skulle resa bort och vila sig. Far: »men då har ni inga pengar att köpa mat för». Ann-Mari: 'far kan väl je mor innan far reser'. Far: »Om jag är borta, så kan jag inte förtjäna några, och då har jag inga att ge». 'mor kan väl ta ut på banken då', 'ja har pengar som mor kan få'.

Till sist en varning, att man icke utan vidare får taga alla ett barns uttalanden som uttryck för egen inre tankeverksamhet och därav draga för vittgående konsekvenser. Ofta äro dess uttalanden bara en upprepning av vad det själv hört för någon tid sedan.

3 ; 1. Ex.: Far och Ann-Mari gingo ned till ångbåtsbryggan. Ann-Mari: 'se nu har de redan tårkat' (pekade på en uttorkad vattenpöl på vägen) 'de va vådlitt vad de tårkar fott' (i går vid samma tid var det ännu mycket vatten). Meningen var bara en upprepning av vad hon dagen förut hört oss säga, då vi gingo förbi en annan uttorkad vattenpöl.

G. Tankar om livets tillkomst.

Ann-Mari uppfostras utan kännedom om den kristna livsåskådningen eller dess sätt att förklara händelserna. Hennes tankar böra således vara uttryck för egna funderingar och slutledningar, oberoende av påtvungna åsikter. På hennes frågor hava vi ibland ej givit

några kategoriska svar, dels på grund av att hennes egen tankeverksamhet därigenom skulle avkopplas (det auktoritetstroende barnet skulle utan vidare godtaga förklaringen) och vi således ej kunna få någon inblick i hennes tankeliv, dels på grund av att hon ändock ej skulle förstått eller kunnat tillgodogöra sig förklaringen. I stället försökte vi att med motfrågor utröna hur hon tänkte.

Reflexioner över livet och dess tillkomst äro, som naturligt är, ej så talrika under barnets första levnadsår. Då och då uppträda de likväl, ofta alldeles spontant och utan några anknytningspunkter. Med åren bliva de därpå allt talrikare och talrikare. Här följa några typiska exempel.

3; 5 1/2. Ann-Mari frågar helt omotiverat en kväll: 'hur jör man flickor å tanter å farbröder?' Mor frågar, varför hon vill veta det och säger: »Hur gör man små hundar, tror Ann-Mari, då?» Ann-Mari: 'ja vet inte' och samtalet slutar för denna gången.

3; 6 1/2. Innan Ann-Mari föddes, bodde vi på Dalagatan. Under ett samtal nämndes Dalagatan. Ann-Mari pratade om att då hon bodde på Dalagatan... Mor: »Ann-Mari bodde aldrig på Dalagatan, Ann-Mari fanns inte då». Ann-Mari: 'fanns ja inte då? hur jör man små flickor mor?' Mor: »Ja, hur tror du, kanske tar man ett par ögon, och så sätter man dit en mun och så sätter man på hår?» Ann-Mari: (knorrar) 'ne, så jör man bara pappersflickor, mor'. Mor: »Men hur tror Ann-Mari att man då gör?» Ann-Mari: 'man tar gräs å jör hår å så växer de, se mor.' — Samtalet blev avbrutet.

3; 8 1/2. Ann-Mari kastar en docka på golvet. »Akta, det gör ont i dockan!» 'ne, hon har ju hål i huvet'. (Dockan var trasig.) »Då tar jag och kastar Ann-Mari på samma sätt». 'ne de e inte rolitt'. »Det gör ingenting.» 'jo, men ja e ju levande'.

3; 11 1/2. Ann-Mari har en förstamajblomma på sig. Far: »Om jag skulle sticka den på dig så som du brukar göra med dockan, rakt in i magen?» Ann-Mari: 'då säger ja aj'. Far: »Det är väl inte så farligt». Ann-Mari: 'jo för då går de hål i magen på mej'. »Det gör väl ingenting?» 'jo, då blir ja dö.' »Vad händer då?» 'då har ni ju ingen flicka mer.' »Vad är det att bli död?» 'då går ja isönder i många bitar, mitt itu, å så får ni laga mej.' Efter en kort paus. 'hur jorde farbröderna mej', 'när ja var liten?' »Hur kom

du hit då?» 'dåm skikka hit mej'. »Hur vet du att det var farbröder som gjorde dig, och inte tanter?» 'jo, för dåm bygger ju de där huset.' Pekar ut genom fönstret på ett nybygge, som hon under den närmaste tiden ofta med spännt intresse betraktat.

4; 8^{1/2}. Fars tå hade krossats och brutits av en nedfallande bom. Kom hem blödande. Ann-Mari mycket intresserad säger: 'tänk om bommen hade träffat lite högre åpp, då hade kanske fars huve gått av, å då hade far dött, å då kanske dåm inte brydde sej om att bygga åpp far igen, å då hade vi ingen far mer'. »Bygga åpp» fortfarande en överflyttning från husbygget mitt emot bostaden. Detta ord använder hon rätt ofta.

Vid 5-årsåldern hade hon kommit så långt i *sin* »världsförklaring» att hon var på det klara med *att* man »byggde upp» människor och djur. Men hur man fick de behövlige ingredienserna därtill, skinn, ben och hår, kunde hon ej komma på det klara med. Hon frågade också upprepade gånger därom. Då vi ännu ej ville giva henne något utförligare svar därpå, svarade vi alltid undvikande. Att hon i stillhet gick och funderade däröver visar följande. Hon satt i fars knä, fick genom en händelse höra att hans hjärta klappade, och undrade, vad det var. Far sökte förklara det, sade att det var hjärtat och att det var som en liten maskin, som gick fram och tillbaka. Ann-Mari: 'aldeles som en liten motor', åtföljd av fram- och tillbakarörelser med handen. Far fortsätter: »Hjärtat driver omkring blodet i kroppen, och blodet tar upp den mat man äter och för omkring den överallt i kroppen, och så blir det kött och ben och skinn av maten.» Ann-Mari förtjust: 'o, så lustitt, jör man skinn på så sätt'. Mor hörde ej detta samtal. Cirka en månad efteråt förvånade Ann-Mari henne med att tala om alltsammans, en gång när hjärtat kom på tal. Hon hade således delvis förstått det och lagt det på minnet.

Vid omkring 5; 10 år börjar hon att allmännare intressera sig för hur företeelser omkring henne verka och huru de göras. Ej heller nöjer hon sig längre med ofullständiga svar, utan hon vill gå till botten med frågorna. En gång frågade hon: 'hur jör man tyg?' »Det gör man av ull.» 'hur jör man ull?' »Det får man av får. Det växer på dem aldeles som hår, och så klipper man det.» 'hur

jör man får då?' — Eller 'hur jör man måln å solen och stjärnorna?' — »Moln är vatten, som stiger upp från sjöarna och floderna. När det regnar är det molnen som gå sönder och falla ned som vatten.» 'hur jör man vatten?' — 'varför ä de varmt när solen skiner?' »För att solen är glödande varm. Det är alldeles som när man står framför en kakelugn eller framför värmeledningspannan, när luckan är öppen.» 'vem eldar solen då?' — Litet längre fram i samtalet: 'de e därför som de e varmare på sommaren, för att solen skiner längre då'.

VII. Språklig utveckling.

A. Ordförteckning för tiden 2;1—2;6.

Denna period var den sista under vilken vi förde några anteckningar över nyttillkomna ord. Vid periodens slut var nämligen språksinnet hos Ann-Mari så utvecklat, att hon genast lärde sig ett nytt ord, när hon hörde det. Att sedan fortsätta med att registrera hennes självuttalade ord vore ej av större intresse, då vi i så fall mera skulle registrera vårt samtal än hennes uppfattning av detsamma.

Efterföljande ordförteckning är gjord enligt samma grunder som vi förut använt.¹ Tidsperioden omfattar dock nu ett halvt år.

1. Substantiv.

a) *Personer.*

2;0^{1/2}. 'bolin', 'goda vänne' = goda vänner, 'önge' el. 'unge' = unge.

2;1. 'eva', 'kälín(e)', el. 'kājín' = Karin = 5 ord.

2;1^{1/2}. 'lāså' el. 'lāsja' = Larson, ex. 'tante lāsja', 'måna' = Mona, 'onsån' = Olsson.

2;2. 'ane' = Arne, '(h)elle' = Hellen, 'kalla(n)' = Kallan, 'pakik' = Patrik ('patik', 2;3), 'verja' = Vera, 'bigge' = Birgit = 9 ord.

¹ l. c.

2; 2^{1/2}. 'andess' = Anders, 'inga', 'mamma', lärde sig detta av en flicka i grannhuset, 'påkke' = pojke ('påke' 2; 3).

2; 3. 'föbom' = Fröblom, 'hölin' = Hörlin, 'össebäj' = Österberg = 7 ord.

2; 3^{1/2}. 'almkiss' = Almkvist, 'geven' = greven, 'mänsa' = mäniska, 'lunggen' = Lundgren = 4 ord.

2; 4. 'kasten' = Casten, 'johannsånn' = Johansson = 2 ord.

2; 5. 'amanensen' = amanuensen, 'anni' = 2 ord.

Nytilkomna = 29, förut kända 43, summa 72.

Vad personnamnen beträffa är endast det av intresse att anteckna, att hon lärde sig efternamnet på några personer, vilkas förnamn hon redan förut kände. Dessa voro efternamnen på hennes föräldrar: Bolin och på hennes mors familj: Hörlin. De andra efternamnen hon kunde, användas som enda namn på personen i fråga, ex. 'fabo almkiss'.

b) *Djur.*

2; 0^{1/2}. 'gis' = gris.

2; 1. 'fiss' = fisk (fiss-k, 2; 2), 'padda' = 3 ord.

2; 1^{1/2}. '(h)umma' = humla, 'jyffe' (hundnamn) 'mygga'.

2; 2. 'fäli' = fjärl, 'tjykke' = kyckling, 'pötte' = Putte (hundnamn). 'sessa' = Sessan (hundnamn) 'tupp' = 8 ord.

2; 2^{1/2}. 'rjetinn' = geting.

2; 3. 'jurj' = djur = 2 ord.

2; 4^{1/2}. 'duva', pluralis 'duvena' = 1 ord.

Nytilkomna = 14, förut kända = 16 summa 30.

Vi lägga märke till kollektivsubstantivet djur, som först nu (2; 3) uppträder.

c) *Kroppsdelar.*

2; 0^{1/2}. 'panna' = 1 ord.

2; 2. 'angisk' = ansikte = 1 ord.

2; 3. 'amm' = arm, 'rjygg' = rygg, 'ass' = hals = 3 ord.

2; 6. 'kjoppen' = kroppen = 1 ord.

Nytilkomna = 6, förut kända = 21, summa 27.

d) *Kläder.*

2 ; 1 1/2. 'bademössa' = badmössa, 'sannedale' = sandaler.

2 ; 2. 'bommetumpe' = bomullsstrumpor = 3 ord.

2 ; 2 1/2. 'bommeftt' = bomullsfilt.

2 ; 3. 'badäkk' = baddräkt, 'av(hs)tumpe' = halvstrumpor, 'täfs' = tofs = 4 ord.

2 ; 5 1/2. 'yttebyske' = ytterbyxor, 'rosett', 'hake'.

2 ; 6. 'damaskena' = damaskerna, 'pänne' = spanne, 'sal' = schal, 'yllebyske' = yllebyxor, 'ylle(hs)tumpe' = yllestrumpor, 'ämm' = ärm = 9 ord.

Nyttillkomna = 16, förut kända = 41, summa 57.

e) *Näringsmedel.*

2 ; 0 1/2. 'filebunke' = filbunke, 'puggik' senare 'pudding' = pudding.

2 ; 1. 'jogubba' = jordgubbar, 'oss' = ost, 'sylt(e)' = sylt = 5 ord.

2 ; 1 1/2. 'kalltjött' = kalvkött, 'saff(e)' = saft.

2 ; 2. 'bösskammel' = bröstkaramell, 'bannanan' = banan, 'sås' = sås, 'gukka' el. 'gökka' = gurka = 6 ord.

2 ; 2 1/2. 'peppekaka' = pepparkaka.

2 ; 3. 'kums' = grums, 'tåtå' = påtår = 3 ord.

2 ; 3 1/2. 'fökåss' = frukost, 'pärjon' = päron = 2 ord.

Nyttillkomna = 16, förut kända = 33, summa 49.

f) *Leksaker.*

2 ; 2. 'lindeban' = lindebarn, smådockor, förstår dock ej den verkliga betydelsen av ordet, = 1 ord.

2 ; 3. 'badåkka' = baddocka, 'josefina' = Josefina, docknamn, 'dåkkevång' = dockvagn = 3 ord.

2 ; 4 1/2. 'kyla' el. 'kula' = kula = 1 ord.

Nyttillkomna = 5, förut kända = 19, summa 24.

g) *Möbler och husgeråd.*

2 ; 1. '(h)ink' = hink = 1 ord.

2 ; 1 1/2. 'anfat' = handfat, 'sass-(h)ink' = slaskhink, 'töske' = tröskel, 'rjanda' = veranda, 'sjäm' = skärm.

2 ; 2. 'vägg' = 6 ord.

2 ; 2 ¹/₂. 'tjälla' = källare, 'kopa' = skopa, 'pis(e)' = spis = 3 ord.

2 ; 4. 'byjå' = byrå, 'sängkamman' = sängkammaren, 'vinden', = 3 ord.

2 ; 5. 'sevej-rjumme' = serveringsrummet, 'värmeledning' = värmeledning, 'öngått' = örngått = 3 ord.

Nyttillkomna = 16, förut kända 46, summa 62.

h) *Föremål utom-hus.*

2 ; 0 ¹/₂. 'gåde' = gården.

2 ; 1. '(h)ängematta' = hängmatta, 'sjö', 'sand', 'pade' = spade = 5 ord.

2 ; 1 ¹/₂. 'gese' = gräset, 'gå gese' = gå i gräset, 'gind' = grind, 'kätte', pluralis 'kåtta'.

2 ; 2. 'beda' = bräda, 'buske', 'land(e)' = land (trädgårdsland), 'amma gå lande'. 'motebåt' = motorbåt. Första gången hon såg en motorbåt komma, sade hon: 'bil'. 'nässa' = nässla, 'oges' = ogräs, 'padda', '(h)smultron' = smultron, 'segebåt' = segelbåt, 'tuga' el. 'tyga' = stuga, 'tak', 'tunna', ('vattetunna' = vattentunna) = 15 ord.

2 ; 2 ¹/₂. 'båbäj' = blåbär, 'bakke', 'bäje' = berget, '(h)allån' = hallon, 'jod' = jord, 'lagån', 'vette ved lagån' = gå efter ved i ladugården, 'måssa'.

2 ; 3. 'påtell' = hotell, efterhärming av (bör) på hotellet. 'kän' = kvarn, 'lingon', 'famp' = svamp, 'våge' = vågor = 12 ord.

2 ; 3 ¹/₂. 'böne' = bönor, 'f(l)agga', f(l)aggstång', flyttlass' = flyttlass, 'flyttsake' = flyttsaker, 'motetiv' = lokomotiv, 'nypån' = 7 ord.

2 ; 5 ¹/₂. 'tåjjet' = torget.

2 ; 6. 'kana' = 2 ord.

Nyttillkomna = 41, förut kända = 11, summa 52.

i) *Div. substantiv.*

2 ; 0 ¹/₂. 'kal' = skal, 'temete' = termometer.

2 ; 1. 'fäkk' (f(e)läkk 2 ; 3) = fläck. 'pik(e)' = spik, 'sinn' = skinn (fårskinn etc.) = 5 ord.

2 ; 2. 'ved'.

'tjika = kikare, 'nos(e) = nos. 'sappe ligga nose' = Snapp skall ligga med nosen på marken. 'tårja' = tårar = 4 ord.

2 ; 2 ¹/₂. 'såå' = sår, 'tån' = staden, 'rjesa tån' = resa till sta'n, 'utag(e)' = utslag.

2 ; 3. 'putell' = butelj, 'fotesjën' = fotogen, '(h)andabätte' = handarbete, 'rjis' = ris, 'rad' = rad, '(hs)nuva = snuva, 'kalas' =, 10 ord.

2 ; 3 ¹/₂. 'mäkke' = märke, 'säck' = säck, 'kolan' = skolan, 'få gå kolan, läsa sina ban' = far går i skolan och läser med sina barn.

2 ; 4. 'gejena' = grejorna, 'påppene' = portmonnä, 'kaft' = skaft, 'massa', 'massa faböde' = en massa farbröder, = 7 ord.

2 ; 4 ¹/₂. 'plass' = plats, 'få inte plass'.

2 ; 5. 'bjännblåsa' = brännblåsa, 'fodal' = fodral, 'pulle' = pulver, 'rjingskåkka' = ringklocka.

'synn' = synd, 'synn om lilla tuppen'.

2 ; 5 ¹/₂. 'fjimäkke' = frimärke, 'höskolan' = Högskolan, 'hön' = hörn, 'katalåg', 'note' = noter.

'bilde' = bilder, 'titta ammaji på bilde' = titta på Ann-Mari på bilden (sitt porträtt), 'kuvärj' = kuvert, 'saga', 'tejaten' = teatern, 'mo gå tejaten', = 9 ord.

Nytilkomna = 41, förut kända = 45, summa 86.

Alla nytilkomna substantiviska ord under perioden 2; 0—2; 6 år utgjorde 185, varav största ökningen har kommit på utomhussubstantiv. Inalles kunde Ann-Mari vid 2; 6 års ålder 460 substantiv.

2. Adjektiv.

2 ; 1. 'dåli' = dålig, 'gali' = galen, 'gali (h)and', 'rovi' = rolig, 'töj' = stor, 'suk å dåli' = sjuk och dålig, 'tung' = tung ('tunk' = tungt) = 6 ord.

2 ; 1 ¹/₂. 'avi' = avig, 'muk' el. 'myk' = mjuk, 'rjädd' = rädd, '(h)äss komma, amma rjädd', 'rjarj' = rar.

2 ; 2. 'lässe' = ledsen, 'tössi' = törstig, 'tött' = trött = 7 ord.

2 ; 2 ¹/₂. 'bess' = besk, 'bäfota' = barfotad, 'fäss' = färsk(t), 'fäss bö' = färskt bröd, 'håd(e)' = hård, 'jodi' = jordig, 'mogen' (om smultron).

2 ; 3. 'gamma' = gammal, 'lång', ex.: 'ligga lång rad', 'lång båtta' = långt borta, 'rjätt' = rätt, ex. 'rjätta sida' i motsats till 'avi' (avig) 'sida' = 9 ord.

2; 3 1/2. '(hs)ne' = sned, ex. 'böne (hs)ne' = björnen har huvudet på sned, 'surj' = sur, '(hs)nygg' = snygg, 'fåt' = svårt.

2; 4. 'fyllt' = fult, 'likadan', 'rysi' el. 'lysi' = ryslig, 'säket' = säkert = 8 ord.

2; 4 1/2. 'såkk' = tjock.

2; 5. 'fäsiktit' = försiktigt, 'kladdi' = kladdig, 'g(e)lad' = glad, 'kållesal' = kolossal, 'plåklädd' el. 'påklädd', 'röffi' = rufsig, 'rjöd' = röd, '(hs)makki' = smackig, 'snöi' = snöig, 'tygg' = stygg, 'välli' = väldig, ex. 'me välli fat' = med en väldig fart, 'vit' = 13 ord.

2; 6. 'tjäng' = trång.

Nyttillkomna adjektiv = 44, förut kända 24, summa 68.

3. Verb.

2; 0 1/2. 'kypa' = krypa, 'lulla' = rulla, 'sunge' = sjunga(er), 'täppa' = stoppa, 'venda' = vända.

2; 1. 'gut' = gå ut, 'geva' el. 'keva' = gräva, 'jivi' = givit, 'gå ne' = gå ner, 'komme åt' = komma åt.

'rjivi' = riva i 'rjivi sönder', 'katta' = skratta, 'vänta' = 13 ord.

2; 1 1/2. 'butta' = bulta, 'bo', 'kia' = klia, 'kakka' = knacka, 'suga' el. 'syga', 'sikka' = slicka, 'utegå' = ut och gå.

2; 2. 'bö-fam' = böja fram, 'båse' = blåser, 'föd' = flög, ('flyga' lärdes först 2; 3 1/2), 'gåta' = gråta, 'kann' = kan, ex. 'amma kann' = Ann-Mari kan, 'möta', 'måla', 'ponerja' = promenera, 'paska' = plaska, 'rjesa' = resa, ex. 'rjesa båt(e)', 'rov' = ro, 'sjäja' el. 'sära' = skära, 'själle' = skäller, 'ville' = vill inte, 'vatta' = vattna, 'varja' = vara, ex. 'amma varja mommo' = Ann-Mari vill vara hos mormor = 23 ord.

2; 3. 'binne' = brinner, 'gå-bi' = gå förbi, 'komme åt' = komma åt, 'tjöja' el. 'söja' = köra, 'sänn' = känn, ex. 'amma sota våt, sänn' = Ann-Maris skjortå är våt, känn, 'sela' = kela, 'låt-bi' = låt bli, 'nosa', 'pakka', 'plåkka' = plocka, '(hs)meka' = smeka, 'vippa' el. 'vispa' = vispa, 'va-dē' = vad är det, 'ösa'.

'buffa', 'de' = det är, ex. 'de ved' = det är ved, 'de rjis' = det är ris, 'fåga' = fråga, ex. 'fåga pankekaka' = jag skall gå in och fråga

om pannkakan är färdig, 'jöja' = göra, 'jöja så' = inte göra så; 'leta' el. 'amma gå leta bana' = Ann-Mari skall gå och leta efter barnen, 'lyffa' = lyfta, 'lyse' = lyser, 'mak', 'maka' = göra sig, 'rjyke' = ryker = 23 ord.

2; 3 1/2. 'bi' = bli, ex. 'amma bi rjädd' = Ann-Mari blir rädd, 'be-förlåt' = be om förlåtelse, 'byssäm' = bry sig om, 'bygga', '(h)ā = har, 'kivåpp' = kliva upp, 'læssäm' = låtsa om, 'mässe' = måste, 'rykka' = rycka, 'räkka' = räcka, 'slå' 'stjække sej' = sträcker sig, 'sölla' = skölja, 'kala' = skala, 'såga', 'tisk' = sticks, 'tig' = stig, ex. 'vase go tig på', 'tala', 'te-på' = trä på, 'vase-go' = var så god.

2; 4. 'böjja' = börja, 'bjuda', 'fläta', 'fåsöka' = försöka, 'fyse' = fryser; förstod ej riktigt meningen av detta ord förrän 2; 6. 'låte' = låter, ex. 'de låte vakket' = 26 ord.

2; 4 1/2. 'bunden', 'blädda' = bläddra, 'bjänna' = bränna, 'hete' = heter, ex. 'va hete de, va hete han'. 'manga' = mangla, 'åkka' = orka, ex. 'amma åkka inte gå' = Ann-Mari orkar inte gå, 'svänge' = svänger, 'töja' = störa, ex. 'amma inte töja mō' = Ann-Mari inte störa mor.

2; 5. 'gina' el. 'gjina' = grina, 'kjaffa' = krasa, 'knipa' (med tång), 'jästa' = rosta (rosta bröd) 'sa' = sade, 'pjätta' = sprätta, = 13 ord.

2; 5 1/2. 'berjätta' = berätta, 'spjikka' = spricka.

2; 6. 'tjänneijen' = känner igen, 'knoga' 'kjumma' = krumma, 'rjensa' = rensa, 'ka' = skall, = 7 ord.

Nytilkomna verb = 105, förut kända = 54, summa 159.

På olika former har ej skiljts i det föregående. Man lägger märke till, att då de under 1:sta språkåret lärda verben huvudsakligen voro i infinitiv form, så uppträda nu lika ofta andra former, isynnerhet presens.

4. Adverb.

a) *Rumsadverb.*

2 ; 0 1/2. 'baka' = tillbaka = 1 ord.

2 ; 2. 'bake' = bakom, 'föss' = först = 2 ord.

2 ; 2 1/2. 'yte' el. 'ute' = ute, 'siss' = sist.

2 ; 3. 'böve' = bredvid, 'baklänges', 'hen' ex. 'gå hen', 'inne' = 5 ord.

2 ; 6. 'hāj' = här = 1 ord.

b) *Tidsadverb.*

2 ; 2 1/2. 'da' = i dag, ex. 'vakke väder da', 'sole sine da' = solen skiner i dag, 'inte gå till anni i da' (2 ; 6) = 1 ord.

2 ; 3 1/2. 'sänn' = se'n (sedan), ex. 'mō föss, amma sänn' = mor först, Ann-Mari sedan, 'nu' el. 'ny' = nu = 2 ord.

2 ; 4 1/2. 'rjedan' = redan = 1 ord.

2 ; 6. 'dā' = 1 ord.

c) *Övriga adverb.*

2 ; 1 1/2. 'baja' = bara, 'baja lite' = bara litet, 'baja gädde' = bara grädde = 1 ord.

2 ; 2. 'en gång' = en gång till, 'fott' = fort, 'mykke' = mycket = 3 ord.

2 ; 2 1/2. 'emsam' = ensam.

2 ; 3. 'pesis(e)' = precis = 2 ord.

2 ; 4. 'alle' = alldeles, 'alle våt' = alldeles våt, 'båttom' = bråttom, 'ijenn' = igen, 'nu komme amma ijenn' = nu kommer Ann-Mari igen = 3 ord.

2 ; 5. 'ass' = alls, 'inte ass' = inte alls, 'blann' = bland, 'blann leksakena' = bland leksakerna, 'me välli fāt' = med väldig fart, 'föfä-litt' = förfärligt, 'jäna' = gärna, 'helle' = hellre, 'inte mō helle' = inte mor heller, 'häll(et)' = hållet, 'ammaji gå detta hållet' = Ann-Mari skall gå åt det här hållet, 'visst' = 8 ord.

2;6. 'ihop', 'ammaji sätta ihop sina ben' = Ann-Mari skall sätta ihop sina ben (när hon åker kana).

'ändå' = ändå = 2 ord.

Nyttillkomna adverb = 33, förut kända = 19, summa 52.

5. Räkneord.

2;0^{1/2}. 'enn, tå, fyrja' = ett, två, tre, fyra, fem = 1 ord.

2;3^{1/2}. 'enn' = en, 'enn f(e)likka' = en flicka. Då de förut kända räkneorden mera kunna räknas som interjektioner, har hon nu för första gången lärt sig betydelsen av räkneordet ur mängdsynpunkt. Visserligen brukade hon redan förut ofta, när hon hade flera lika saker, räkna: 'enn, tå, fyrja', dock utan att förstå innebörden = 1 ord.

Nyttillkomna räkneord = 2, förut kända = 9, summa 11.

6. Pronomen.

2;1^{1/2}. 'säll(e)' = själv ('sävl' 2;2), 'amma dikka säll' = Ann-Mari vill dricka själv = 1 ord.

2;2. 'allihopa' = allihop, 'sej' = sig (sej), 'gåppå ke sej' = gå upp och klä sig = 3 ord.

2;2^{1/2}. 'sinn' = sin, 'amma sinn kâj' = Ann-Mari har sin korg, 'vi', 'nu gå vi' 'nu äte vi', 'mitt' = mitt, 'minn' = min = 3 ord.

2;3^{1/2}. 'detta' = detta, 'va detta' = vad är detta?

2;4. 'hann' = han, 'mobo hala, hann pela' = morbror Harald han spelar, 'henne', 'någen' = någon, 'åss' = oss, 'synnda åss' = skynda oss = 4 ord.

2;5. 'hånnom' = honom, 'gå till hånnom' = gå till honom, 'honn' = hon, 'amma duka, honn' = Ann-Mari hon dukar. Dessa pronomen endast nya böjningar av de hon lärde sig förra månaden.

2;5^{1/2}. 'alla', 'alla dåmm' = alla dem.

2;6. 'mej' = mig (mej), 'förlåt mej' = förlåt mig, 'synnda mej' = jag skall skynda mig. 'mann', 'så ka mann jörja' = så skall man göra. = 3 ord.

Nyttillkomna pronomen = 13, förut kända = 2, summa 15.

7. Interjektioner.

2; 0^{1/2}. 'lålå' = hallå, 'aa' = ja ('ja' 2; 4) = 2 ord.

2; 1^{1/2}. 'fy' = 1 ord.

2; 2. 'inte' = 1 ord.

2; 4. 'gomårjon' = god morgon, 'nemmen' = nej men, 'rjaså' = jaså, 'rjo' = jo. = 4 ord.

2; 5. 'ne tack' = nej tack.

'ne då' = nej då, 'jaha' = jaha. = 4 ord.

Nyttillkomna interjektioner = 12, förut kända = 20, summa 32.

8. Prepositioner.

2; 3. 'mellan' = 1 ord.

2; 4^{1/2}. 'av', 'amma tåkka av sej' = Ann-Mari torkar av sig (om fötterna).

2; 5. 'åvapå' = ovanpå, 'öve' = över, = 3 ord.

2; 6. 'tälle fö' = i stället för, 'mot', 'inte tå mot hönet', 'till', 'komma till moo' = komma till mor = 3 ord.

Nyttillkomna prepositioner = 7, förut kända = 2, summa 9.

9. Konjunktioner.

2; 3^{1/2}. 'å' = också. En liten kamrat åt päron, Ann-Mari sade: 'amma få äppe å'. = 1 ord.

2; 5. 'å' = och (å) 'kamm å bässe' = kam och borste = 1 ord.

Summa kända konjunktioner = 2.

Vid 2; 6 års ålder var Ann-Maris ordförråd således följande: 460 substantiv, 68 adjektiv, 159 verb, 52 adverb, 11 räkneord, 15 pronomen, 38 interjektioner, 9 prepositioner och 2 konjunktioner,

summa 794 olika, kända och uttalade ord, därav nytillkomna under perioden 2;0—2;6: 342.

57,2 % substantiv, 8,8 % adjektiv, 20,0 % verb, 6,5 % adverb, 1,4 % räkneord, 1,9 % pronomen, 2,2 % interjektioner, 1,1 % prepositioner, 0,1 % konjunktioner.

B. Uttal.

Det är ej mycket att tillägga om uttalet utöver vad vi förut meddelat från hennes två första år. Följande kan dock omnämnas:

Säger vid 2;3^{1/2} alldeles tydligt *n* i slutet på ord, ex.; 'dä tå kojén' = där står korgen; 'tolen' = stolen; 'sängen' etc. Egendomligt nog överfördes denna slutändelse även på ord, som sluta med t, t. ex. 'tjöken' = köket; 'sjärpen, = skärpet.

3;1^{1/2}. 'de e bykser, nu kan ja säja bykser'. Har förut alltid sagt 'bysker'.

3;3. 'blåsandsé' = blåsandes; 'flygandsé' = flygandes.

3:4. 'jenast me de bums samma' = genast med detsamma bums.

C. Några för första gången iakttagna böjningar och satsbildningar.

1:sta dativform.

2;2. 'mo låna geta kammkåffa' = mor lånar Greta sin kamkofta.

1:sta presensform.

2;3. 'amma sitte' = Ann-Mari sitter.

1:sta konjunktion.

2;3^{1/2}. 'amma få äppe å' = Ann-Mari vill också ha äpple.

2;5. 'kamm å bässe' = kam och borste.

1:sta relativsats.

2;6^{1/2}. 'va e detta, som ammaji hålle sin hand?'

D. Självskapade ord.

2 ; 0^{1/2}. 'kisse-tjängor' = mors sämskskinsskor.

2 ; 3. 'påtellet' = hotellet. Kom av sammandragning av »på hotellet». Ex.: 'gussa eta påtellet' = Gustav skall äta på hotellet. Hon hade hört mor säga så för många dagar sedan och sade det nu av sig själv, när Gustav gick.

2 ; 6^{1/2}. 'mō tånga sej' = mor krusar sig (med tång). Mor skulle gå bort och krusade håret.

'en lång hatt' = storm.

'trummatet' = trumpet; sammanblandning med trumma.

3 ; 2. 'nu rang mor' = nu ringde mor. Sällsynt med oregelbunden böjning, senare vanligen tvärt om.

3 ; 4. 'en hålig'. Hon brukade få små kex föreställande gubbar. Däribland fanns även några runda ringar, som hon kallade 'en hålig'.

3 ; 4^{1/2}. 'i humlegården springde ja häst'.

'man gedde mej de'.

3 ; 5. Klistrade gummi på ett papper och klippte bort en remsa samt sade: 'då går de bärt far, då *klistrar* de sej inte'.

3 ; 6^{1/2}. 'kaatscha' = sudda ut med en kautschuk.

'far e inte *fabrikig* om fingrarna i da'. Far brukade ibland ha gula fläckar av salpetersyra o. d., när han kom från fabriken.

3 ; 6^{1/2}. Bär en rättika på en tallrik. Rättikan trillar i golvet. Ann-Mari: 'den e så *rullig* far'.

3 ; 6^{1/2}. 'bensinskåpet' = medicinskåpet. Mor brukade även ha bensin där.

3 ; 7. 'griffla' = rita med en griffel, ex.: 'vill far hjälpa mej å griffla'. Fick för första gången griffeltavla och en griffel.

4 ; 3. Ser våta galoschfläckar på ett golv: 'här ha galoschmänniskor gått'.

4 ; 4. 'slätvagn' = ångvält.

'kindergartna' = arbeta i kindergarten.

'takta' = slå takten. Ann-Mari dansar och säger: 'far stå å takta'.

4 ; 8. 'kålvarm'. Angtagligen en sammanställning i analogi med kolsvart. Hon hade lekt och var alldeles genomvarm.

E. Några mycket använda ord och meningar.

Varje barns språk karakteriseras alltid av en del ord utmärkande sig genom sin stora användning. De brukas ideligen och i alla möjliga kombinationer.

Hos Ann-Mari lägga vi märke till:

2; 1. 'fädi' = färdig, samt 'nu' = nu om allt, som är slut. Ex.: 'såva fädi' eller 'nu vake'; 'tåge fädi', båte fädi' = tåget, båten stannar; 'såppa fädi'. Far kom från landet, där han hälsat på farmor. Ann-Mari: 'fädi resa landet, fā, famō'. Användes även när hon ej vill göra något mer: 'åka fädi' = hon vill ej längre åka i sin vagn; 'mō gunga fädi' = vill ej gunga längre.

En gång (2; 2) när far skulle resa till staden från landet, och hon ej ville det, sade hon med stor kläm: 'fā, åka båte fädi'.

2; 2. 'en gång till' = än en gång, när hon vill att vi skola göra om något; jämför 'mē' (1; 6).

2; 3. 'de' = det är, 'de ved'; 'de rjis', säger hon och pekar därpå.

2; 3. 'se på' om allt möjligt, 'mo bāssa tände, amma se på' = mor borstar tänderna, Ann-Mari ser på. 'eva se på', vill att en liten flicka, Eva, skall se på när hon äter.

2; 3. 'låt bi' eller 'låt bli'. Om saker hon ej vill man skall göra, daskar med handen i luften.

2; 3. 'pesis' = precis. 'pesis som mō', 'pesis som fā'.

2; 3. 'va gått' = det var eller är gott. 'va gått vatte'.

3; 1 1/2. 'jaså'. Säger så till allting.

3; 5. 'brukar'. Ex.: 'nä, så brukar ammari inte jöra'. 'ja brukar allti jöra så'. 'mor brukar de'.

3; 5. 'förstår', 'se'. När hon gör något, som hon ej får: 'ja skulle bara ta bātt de, förstår mor', 'ja skulle jälpa far, se mor'. 'se va ammari jode'.

4; 0. 'förstås'. Efter allt möjligt.

F. Samma namn för flera föremål.

2; 0 1/2. 'nomma' = blomma. Nu även namn på blad och träd.

2; 0 1/2. 'fiss' = fisk. Nu även fåglar i vatten.

2; 0 1/2. 'ekekåje' = ekorre. Nu även för en del bruna djur och fåglar i träden på Skansen.

2; 0 1/2. 'häss' = häst. Även andra långbenta djur, såsom renar, älgar etc.

2; 1 1/2. Voro ute och rodde. Ann-Mari fick för första gången se och höra en motorbåt; kallade den för 'bil'.

2; 1 1/2. 'bannen' = banan. Även för jordgubbar.

2; 1 1/2. Grädden till några bär hon fick var litet sur, sade: 'filebunke'.

'nässe' = nässla. Kallar även gran- och tallris så; ej andra buskar.

I samband härmed kan även följande omnämnas: I vår förra uppsats (sid. 168) hava vi påpekat hur exempelvis ordet »far», från att först betyda alla farbröder och porträtt av sådana, så småningom inskränktes till att endast betyda hennes egen far.

2; 1 1/2. Iakttaga vi ett liknande förhållande med ordet »tant». Hon kallade så alla tanter utom grannbarnens mor, som fick heta *tantén*. Nu hade hon således lärt sig att med tillhjälp av den bestämda formen utmärka en särskild person bland ett flertal liknande.

Beträffande orden »mor» och »mamma» samt »far» och »pappa» hava vi vid 2; 3 år antecknat följande: Hon har lärt att »mamma och pappa» är detsamma som »mor och far». Orsaken härtill är att grannfamiljens barn, hennes små lekkamrater på landet, alltid sade mamma och pappa om sina föräldrar. Frågar man: »vem är mor?» säger hon: 'mō, mamma'. Hon använder mamma och pappa dock endast om andra föräldrar samt när hon leker »mamma och pappa». Orden »mamma och pappa» användes även som kollektivnamn för föräldrar.

VIII. Barnmonologer.

Då monologerna giva en rätt god bild, såväl av språkutvecklingen som av flera sidor av det psykiska livet, hava vi, för att bättre kunna jämföra och överskåda desamma, här sammanfört icke blott de under 2:dra och 3:dje språkåret nytillkomna utan även de från hennes 1:sta språkår.

Vid genomläsandet av desamma se vi huru väl de återspegla faserna ur språkutvecklingen. Vid 1;8 års ålder befann Ann-Mari sig ännu i 1-ords-sats-perioden, och monologen (1) från denna tid består också uteslutande av efter varandra, utan inbördes sammanhang, uppräddade ord. Redan vid 1;10 (monolog 2) börja 2-ords-satserna att uppträda samt en eller annan 3-ordssats. Vid 1;11^{1/2} (monolog 3) äro dessa i majoritet och även ändå flerordigare förekomma. — De första monologerna innehålla en hel massa interjektioner och obegripliga ljud. Att samma sak upprepas många gånger efter varandra, är ej utmärkande för barn under den första tiden, utan förekommer även långt senare. De obegripliga ljudkombinationerna från Ann-Maris första monologer upphörde snart. De voro alltid lekfullt och oavsiktligt uttalade ljud utan någon mening och kunna betraktas som en sista kvarleva från lall-perioden. Under långa tider kunde vi sedan aldrig upptäcka ord, som ej voro, om än svaga, efterhärmingar av vårt tal. Några självgjorda ord existerade helt enkelt icke. — Men så inskrider Ann-Mari vid omkring 3 års ålder i en period, då hon avsiktligt sammansätter stavelser till alla möjliga slags ord och ideligen använder sådana egna sammanställningar i stället för de riktiga. I monolog 13 och följande kan man lägga märke till förekomsten av dessa. Efter att under en tid varit ytterst aktiv i nyskapande av ord, upphörde denna egenskap så småningom. — Då den 1:sta monologen uteslutande utgöres av substantiv och interjektioner, börja verb att uppträda i den 2:dra. Ännu i den 3:dje monologen förekomma inga andra ordklasser än de nämnda. I 4:de monologen lägga vi märke till att adjektiv uppträda. — Först i 10:de monologen uppträda frågesatser och bisatser. Även lägga vi där märke till en hel del olika böjningsformer.

De första monologerna uttrycka bara konstaterande fakta. Så småningom komma även egna reflexioner till uttryck i desamma. Ex.: 'koka famp' i monolog 6, då hon ser svampar och kommer att tänka på, att mor brukar plocka sådana och koka dem. —

Monologerna giva också en bild av hur intresset kastas från en sak till en annan, och hur kort tid uppmärksamheten fästes på ett givet föremål. — Vi kunna också ur monologerna se, hur olika idé-associationer uppstå hos barnet, hur det mitt i betraktandet av en sak kommer att tänka på något helt annat. T. ex.: i monolog 7, då hon får se en hund och kommer att tänka på mormors lilla tax Snapp, som blev överkörd.

I de sista monologerna har språket betydligt närmat sig de vuxnas tal. Lägg även märke till huru mycket mera försigkommen hennes lek är nu än i de föregående monologerna, hur hon omsätter i docklek hela handlingar, som tilldragit sig med henne, och låter dockkorna och djuren utföra dem.

N:r 1.

31.1.15 (1; 8). Söndagsmorgon, far ligger i sängen och låtsas läsa tidningen, men antecknar. Ann-Mari sitter i sängen och leker med en tygbok, som mor just tagit från golvet, och en docka (Malin).

'mada' (Malin), 'lala' (dansa), 'lala', 'mada', 'lala', 'tåkka', 'tåkka', 'våt', 'våt', 'våt', 'månge', 'känne', 'våt', 'bä', 'bä', 'bä', 'bääää', 'bä', 'bä', 'bä', 'bä', 'bä', 'monno', 'dool', (kastar Malin, säger 'båtta') 'vo', 'va', 'vo', 'dot', 'mn', 'mn', 'vovve', 'vov', 'vovve', 'döllul', 'hätta', 'tåt', 'amba', 'titta', 'bit', 'bit', 'bit', 'at', 'ala', 'ala'... 'mommo' 'ala', 'mnomma' (blomma), 'ala' (Harald), 'takk', 'kikk', 'kikk'... 'tikk'... 'he', 'ha', 'ha' 'ha'... 'ka', 'ka', 'kaffe', 'fa', 'fa', (får en tyghatt och negerdocka av mor), 'löllål', 'geka', (Greta), 'mode' (paus), 'gege', (neger) (paus) 'gamma', 'ga', 'vov', 'voviva', 'gege', 'hutscha', 'mjam', 'bidaa', 'mjam', 'äle', 'öle'. 'öla', 'öge', 'dåda', 'mjam, (petar på katten), 'nana' (lägger katten på kudden), 'vamn', 'nemja', 'has', 'aj', 'ass', 'ajaj', 'att', 'ais', 'aj', 'att', 'at', 'at', 'at'... 'dinn', 'dänn', 'dinn', 'dänna' (kyrkklockorna ringa), 'aj', 'aj', 'aj'... 'ke', 'vovve', 'mjam', 'annam', 'mjam', 'nam', 'tappe' (katten faller på golvet), 'mjam', 'mjam' (leker med kudden), 'nana', 'vovve', 'noga', (mor kommer in) (glatt), 'mō', 'nmomma', 'den', 'den', 'tänn', 'tänn', 'tänne', 'tan', 'döm', 'döm'... 'pinne', 'num', (paus) (tappar kudden), 'tappe', 'tappe', 'fā', 'fā', 'sinna' (snälla) 'fā', (paus) (mor kommer in med

en handduk), 'däää', 'dambu' (paus), 'gö', 'göt', 'gö'... (gröt) 'dakk' 'dakk' (paus) (tittar i boken) 'fä', 'fä', 'titta', 'bä', 'bä', 'bee', 'be'... 'eke', 'bäke', 'bäte', 'keke', 'ägg', 'ägg'... 'käck', 'käck', (paus) 'mn', 'mn', 'ähää'... 'si', 'sa', 'kabb', (paus) 'bänn', 'nökka' 'töppe' 'sje' 'hen-nan', 'bigge' 'mat' 'biige', 'mat', (paus) (fräser) (paus) (smackar) (paus) 'nomma', 'tamba', 'nomma', 'tip', 'tjap'. 'takka', 'numma', 'teppa', 'ä', 'ä', 'mno', 'bätt', 'äke', 'kappa', 'bätt', 'måbe', 'mat'.

N:r 2.

25.3.15 (1; 10). Samma situation som 31.1.15 (1; 8).

'tjykka låte' (kyrkklockorna ringa, mor brukar fråga: vad är det som låter). 'käppa kappe' (knäpp knappen). (Hon sträcker fram sin docka, på vilkens klänning en hake gått upp). 'bada', 'bada', 'bada', 'mō', 'bada', 'bada', 'bada', 'mō', (mor duschar), 'geka', 'gumma', 'geka', 'vovve', 'nam', 'vovve', 'äöht', 'dä', (finner sin bok) 'bada', 'bada' (mor kommer ut ur duschrummet) 'bada', 'ade', 'bada', 'ade', 'tumba', 'mō tumba' (mors strumpor), 'mō käppa bykke', 'tuppe', 'tuppe', 'kåffa', 'kåffa', 'kā', 'kā', (krama) 'titta', 'titta', (vill titta ut genom fönstret), 'kåååå' (ser en fågel) 'sō', 'sō', (det snöar ute), 'tingi', 'tingi', 'mō tingi', (mor borstar tänderna), 'kåååå fåge', (ser ut genom fönstret), 'gö', 'gö', (får smaka mors gröt), 'boke', 'ålallalla', 'äppe', 'fikka', 'gässe', 'kaffe', 'vatte', 'nomma' (blomma), 'tjänge', 'dååå', 'fökke', 'kåffe', 'kåffe', 'njöbb' (paus) 'kamma', 'kamma' (har en kam i handen och vill kamma sig), 'mō kamma' (vill att mor skall kamma henne) 'öla' (öra).

N:r 3.

9.5.15 (1; 11 1/2). Ann-Mari leker med sina leksaker i matsalen kl. 5,30 e. m.

'amma' 'sitta' 'gånve' (golvet), d:o d:o, 'kisse', 'kiss', 'kisse', 'katt', 'mössa', 'onte', 'mō onte', 'mō kappa' (klappa) 'mō kappa', 'dä' 'bälle', 'dä bälle', 'amma' 'nu' 'kassa' 'bälla', 'amma' 'nu' 'kassa' 'bälle' (kastar bollen) 'bälle', 'bälle' 'bätta', 'pappe', 'pappe', (finner en bit papper) 'amma' 'kassa', 'bälle', 'bälle' 'kassa' 'bätta' (springer och kastar bollen) 'kassa', 'amma', 'kassa', 'nanna' 'bälle', 'nanna' 'bälle' (springer till leksakerna och söker en till; plockar i korgen och kastar ut saker) 'dä' 'pippi' 'fåge' 'pippi' 'fåge' 'pippi' 'fåge'... 'dä' 'lägga' (lägger bort den, fortsätter att plocka ut saker) (lång tystnad) 'pippi' 'fåge' 'dän' 'öna' (höna) 'öna' (tystnad) (mor frågar vad hon gör) svar: 'leke' tjake' (saker), 'dän', 'lamm', 'mun' 'mune' 'tä' (ställer den) 'tappa' (den faller omkull) 'pippi' 'fåge' (tystnad) 'rjisa', 'böñ', 'mätta' böne' (tar en björn, som hon fått av ett par flickor, Lisa och Märta) 'fä söpa böne' (far köpt björn) 'gååå', 'pippi' 'fåge' mō', 'gååå', 'fikka' 'fikka' (tystnad) 'kappa fä',

'takk' (var så god, ger far små dominobrickor), 'många kappa', 'fā påkka kappā' (vill att far skall plocka in dem i en ask), 'tōta' (= stōta, tar en mortel) (Agnes kommer med mjōlk och skorpor) 'ange' 'komma' 'mōkke', 'amma', 'mōkke', 'amma', 'kappe'.

N:r 4.

1.8.15 (2 ; 2 1/2). Ann-Mari sitter på verandan bredvid mor och ser i böcker.

'amma se', 'patasälle'. 'amma lesa', 'amma lesa', 'nu gunga', nu gunga', 'rjenga vattetunna', (äter på en bit brōd, lägger bort det) 'gamma bö', 'mē' (tar det igen), 'fäss bö', 'mē', 'fäss bö', 'mē', 'en gånge', (tar det igen), 'mō maka', 'gamma bö', 'fäss bö', så.

N:r 5.

Utō d. 10.8.15 (2 ; 2 1/2). Står på en ås med utsikt över sjōn och en segelbåt samt landsvägen.

'däråppe bakke', 'långt båt mobo hala' (morbror Harald), 'se toja (stora) bâte', 'amma se toja bâte', 'vinka fā naku' (näsduk), 'så', 'nu bâte båtta' (borta), 'nu bâte båtta' (båten hissar ned seglen), 'bâte jesa lång lång båt', 'lång båt' 'så', 'amma bada', 'påkka (h)allon', 'de vakke nomma' (blomma), 'nu fädi (färdig) åka bâte', 'fabo åka vang', (en vagn kör förbi), 'ässe (häst) vang', 'lilla bâte', tututu låte bâte', (en liten bogserbåt tutar), 'mykke fäböd(e) (farbröder), 'fäböd(e) rjesa', 'nu gå fäböd(e)' (en hel hop karlar komma från båten), 'kajin lång båt', 'kajin' (tänker på en liten lekkamrat, Karin, som rest), 'mobo hala', 'amma låna (lånar fars käpp), 'fā tjappe falle' (tappar den), 'motebåt, motebåt, motebåt, motebåt' (hör en motorbåt) 'mommo' (mormor), 'tante lisa', 'gulli' (Gurli), 'bitta' (Brita), 'ammaji', 'sappe' (Snapp, en hund) 'mommo', (outtalbara ljud) 'amma se', 'fā se', (räcker far kikaren), 'avi (avig) sida', 'så dä, nu komme mōkke-hässe (mjōlkhästen) baka', (ser mjōlkvagnen komma tillbaka).

N:r 6.

28.8.15 (2 ; 3). Far, Ann-Mari och mor ha varit vid havet och sett på vågorna, gå nu hem.

'nu gå hem', 'å så äta vi allihopa kaffe', 'nu gå våge', 'dä våge', 'dä amma väg', 'nu falle amma', 'hålla amma', 'dä gå amma', 'mō hålla amma', 'åppe stoja baje (berget) amma gå falla'. 'amma gå nē', 'mō famp' (svamp), 'koka', 'koka famp'. '(s)multon', 'amma gå sakka' (sakta), 'dä ammajis, den lilla' (går upp på en liten sten) 'amma gå beda' (bräda), 'gå fote' (hon tycker, att vi gå för fort), 'amma gå se våge', 'mykke tena' (stenar), 'mykke tena'.

N:r 7.

31.10.15 (2 ; 5 1/2). Efter frukosten i matrummet.

'nu ammaji pela (spela) pano' (piano), 'mō höja på', 'mō sitta' (Ann-Mari spelar på pianot), 'så de låte', 'de vakket', 'de våjas pano', 'mobo hala (morbror Harald) ha pano mē', 'en tol (stol) ha han mē' (spelar hela tiden), 'de låte så vakket', 'de låte så vakket', 'mō pela dä, lilla hönet' (pekar på diskanten) (mor spelar), 'mō kann', 'dä falle ammaji nē, dä (hoppas ned från pianostolen, tittar ut genom fönstret). 'duvena e på gån dä neje', 'flikka ping', 'mō se på', 'dä små flikke', 'dä små gåssa', 'fā me se på fönstjet', 'duve på gån', 'långt båtta duvena', 'komm små duvena', 'dom tjummar på gatan långt båtta, dām fajbjöde' (tänker på en trupp soldater, som för några dagar sedan marscherat förbi), 'dä e små flikke', 'dom ha säkle' (kälke), 'mō e bakom ammaji', 'dä mōs öjon' (pekar på hennes örhängen), 'fått av fā', 'ding, ding', 'ammaji sin hår dinga me' (skakar på sitt huvud), 'på gården gå katten', 'långt båtta katten', 'två små kattejesa' (resa). 'kattjesan' (tänker på en bok hon fått av far) (mor frågar: vad är kattresan?) 'far har i sin bok' 'se dä gässe', 'dä två gåssa' (förstår dock ej räkneordet) 'dom bli så rjadda fö bilena', 'tant', (mor frågar under tiden far, om hon skall taga bort några knappar ur sin blus) 'inte ta båtta dom', 'kan inte knäppa, en annan dag', 'va detta?' (pekar på en brosch, mor har) 'de e en tjåkk bräsch' (tittar ut igen) 'de snöar ute', 'se flikka blir alldeles snöi', 'alldeles ensam', 'flikkan har en tomtemössa', 'pinge gässen öve', 'ammaji se på fönstjet', 'gässe djaj gässe', 'den anda gässen sitte på', 'bilen kom', 'fa öve snappe, han fjyse', (tänker på en liten hund, som blev överkörd).

N:r 8.

7.11.15 (2 ; 5 1/2). Vid frukostbordet.

'dām få ammaji mē, bådata' (två), 'ammaji böja (börja) me dām', 'ammaji dikke (dricker) mölk (mjölk) i kåppen', — 'de gå lite fåt (svårt). 'ammaji lite såkkebit(e)', (sockerbit), 'å sen får ammaji sån', 'mō ha gått till tanndåktion', 'inte i da ha mō gått till tanndåktion' (en frukost i förra veckan var mor hos tanddoktorn, och far och Ann-Mari började ensamna äta) 'å så vamt' (varmt), (dricker), 'de va avi (avig) sida', 'de e rätt så' (biter på en smörgås).

N:r 9.

19.11.15 (2 ; 6). Far ligger på soffan och läser, Ann-Mari sitter på en pall och låtsas sy.

'ammaji sy på sitt lilla handabete, blann leksakerna i kåjen' (korgen) (hon fann det där), ammaji hålla på bodjijjat' (brodera), 'dä ligge handabete' (lägger ner det i en påse), 'fā se, ny (nu) sy ammaji', 'inte',

'ny sy ammaji bjodejejat', 'maja se', 'fā lilla gässen', 'handabete få ligga där' (lägger det på pallen och går)... (tager fars lilla anteckningsbok) 'se, sån liten bok', 'sån liten bok', 'lilla boken gjinar', 'han bli lessen', 'fā, ta me sej den på höskolan', 'ammaji få låna den hemma, på sin lilla kivbod' (skrivbord), 'ammaji få låna den', 'ammaji få visa mō den lilla boka' (går)... (kommer igen utan bok, tittar ut genom fönstret), 'månen lyse' (solen lyser röd på kyrkan), 'å så gå han åpp', 'å så gå han nē', d:o, 'vov, vov, vov, vov', 'lilla kasten såve i tåget', 'dām e sömnia', 'kasten sömni me', 'lilla kal sömni me', 'han e sömni', 'kasten e sömni och kal sömni' (när Ann-Mari i dag på f. m. skulle sova berättade mor om lilla Casten och Carl, som skulle resa på tåget, och som voro så sömniga. Hon berättade det nu för far.)... (Går ner från stolen vid fönstret, lägger sitt handarbete i påsen) 'handabete ska ligga dä' (går och visar mor det), 'handabete i påsen'.

N:r 10.

30.1.16 (2;8). Hos mormor. Far sitter och rakar sig i morbror Haralds rum samt antecknar samtidigt. Ann-Mari tar på sig fars hängslen.

'va ha fā i sin låda?' 'se på ja', 'se på mej', 'nu ta ja åpp dām', 'va ha ja jot' (gjort), 'se på mej', 'titta på ja', 'knut, fā' (vill att jag skall knyta hängslena på henne), 'de fās' (fars) 'som ja lånat', 'va jör man me pelet?' (får se morbror Haralds dragspel) 'va ha halald?' 'va ha halald?' 'mō kan pela på pelet'; 'va sa fā?' (sätter på sig hängslena) 'så jör man, å så knäpper man', 'va bli de då?' 'va bli de då?' 'en häst bli de, en häst', (tänker på selen på en häst) (paus) 'huasinter' (hyacinter) 'tā' (stå), 'blomma tā', 'sov du lilla' (får se några sälhängen och tänker på visan »sov, du lilla vide ung»). 'fā, få ja en liten vide?' 'va e negen?' (negern) (kommer ihåg att morbror Harald hade en liten negerdocka på sitt skrivbord) 'va e negen?' 'ja vill titta, ja vill titta', 'va e negen?' 'fā?' (Paus) 'fā, va bli de då?' 'va e negen fā?' 'maja, maja, en sö' (Går med mor på W. C. för att »göra sjö»; under tiden sätter sig far att äta frukost. Ann-Mari återkommer) 'fā ete (äter) ja ska titta på', 'ja ska titta på nä fā ete', 'ja ha lagt i såkkebitaj' (sockerbitar), 'ammaji ha lagt i såkkebitaj', 'vi ete båda två', 'va ä sylten?' 'dä e sylten'. 'de e kaffe', 'ja sitte å ete', 'nu e ja mätt', 'ja e kladdi om fingjana', 'gå in å tvätta av ammaji', 'fā etet fädit nu'. (får se mormor, som lägger tvättat linne) 'ja ka jålpa mommo', 'ja ka lägga så', 'så e de', 'jøj (rör) inte dām', 'jøj inte sina handdukar', 'de mitt lilla öngått', 'de ammas', 'hihihi, ja få stjyka', 'se, se, se fā, se fā', 'se sån liten nett', 'de inga band i den, den ha band', (»nej, jag kan ej se några band» säger mormor) 'sy i dām', 'ja ska byta öngått i da, den andja smussi' (smutsig) (tar några dukar) 'ja vill bāja

dām', 'mē vill ammaji bāja' (mormor skall krusa banden på örngotten), 'ja hämta kiven' (kniven) 'ja hämta kiven' (springer efter den) 'ja ska kjuså' (krusa) (mormor: »skall du hjälpa mig?») 'ja ska sitta bevi (bredvid) mommo', 'fā låna ammajis kiv', 'ja ha kjusat', 'en kiv till ska ja ha', (försöker öppna skåpet) 'de låst', 'e de låst' (mormor hjälper) 'så, nu ska ja sitta bevi', 'ja ha en kiv åkkså', 'nu få ja tā de', 'ammaji få inte plats', (mormor: »vi sitta så trångt») 'de jöj (gör) ingenting'; 'ja kan inte hakka', (hacka = vecka) 'mommo', 'se den toja' (stora), 'va de fö öngått?' 'va ha mommo de till?' 'se fā ja kjuså?' 'så dāj så, nu hakka ja', 'ammaji ha en kiv åkkså', 'de ammajis', 'va jode (gjorde) ja, 'de jöj ingenting'.

N:r 11.

2.2.16 (2 ; 8 1/2). Ann-Mari leker för sig själv.

'så, ja såve' (lägger sig på soffan) 'nu e ja vaken' (stiger upp) 'sāj go måjjån' (morgon), 'go måjjån, go måjjån', 'ammaji såvit', 'nu ska ja bada', så, nu så e ja vāt', (gör hela tiden gester) . . . (ger far en häst) 'fā fikk min häst', 'fā fikk ammajis häst', 'ja ska klä på mej', 'klä på ammaji den', 'ja ha ingen halsduk, inga vantaj', (tar sina dockor och andra saker) 'gjeta' (Greta) 'kann blunna (blunda), 'vill låna sevisen mo', (mor: »nej, inte i dag»), 'ja ska koka gjöt (gröt), å maten åkkså i den lilla gjötkastjullen', 'i den ska ja koka', 'ja ska tjöpa', (går ut och kommer igen) 'så, nu ha ja tjöpt gjöt', 'nu ska ja koka', 'de så mykke gjöt ja tjöpt'; 'ja ska dunka', (slår på en bleckhink), 'va e sopsjyffeln?', 'va e bässten?' (söker i sin korg), 'hä e sopsjyffeln (mor: »ta nu och sopa smulor») 'smulona', (sopar) 'så, så nu så ska ja gå ut igen', 'ja ska gå ut', (går ut ur rummet och kommer igen), 'ja skulle hälla ut sopona'. 'ja ska såva', 'ammaji ska såva i dåkkans säng', 'se hä hitta ja pättmänen' (portmonnä) 'va e pängajna?' 'de e en päng', 'knäpp åpp', 'så 'nu ska ja gå ut å tjöpa gjisaj', (hade nyss fått en chokladgris) 'så jode fābon, som va på högskolan', (kommer att tänka på en farbror på Högskolan, som grymtade som en gris för Ann-Mari). 'nu ha ja tjöpt gjisa'; 'se', 'va ska ammaji lägga i', 'va e de hä?' (tar en tygremsa) 'få ja låna den?' (försöker dra sönder den) 'ål de gå inte alls håll', (i tyget), 'ska tjöpa en till gjis', 'knäpp åpp' (portmonnän) 'ja, ska ta bājt den andja pängen', 'inte den pängen', 'så, nu så ska ja tjöpa en till gjis', 'nu så ska ja fotsätta' (fortsätta), 'ja e så tjött', 'hä e gjöt mō, hä å gjöt åt gjeta', 'gjeta ska eta gjöt åm månana' (morgnarna). (kommer med en tändsticksask; mor: »tändstickor får du ej ha») 'jol de inga i', 'va jode (gjorde) ammaji på lilla gjeta?' (Får mjölk och skorpor till kvällsmat) 'inte någon se' (sked), 'inte blöta', 'man ete tājt' (torrt), 'en till kappal' . . .

N:r 12.

26.4.16 (2; 11). Kl. 6 e. m., dricker mjölk och äter skorpor.

'så tar man den där sjeden' (skeden) 'å blöter på, så där', 'se far', 'å så eter man', 'vasego' 'de e fäs skärpa, far får inte så många', 'far sjär (skär) isönder den, en såm e stor, så där hårt, då blir fäs riktitt mjuk', 'ät äpp den där skärpan, far, ja bjuder far, ta å ät på den, knapra på den, far', 'ja hosta far' (hon fick i halsen), 'så många smulor', (torkar bordet) 'ja smula så mykke, ja bästa (borstar), så där jör maria', 'mor skulle jälpa mej', 'sjär sönder', 'inte så, så ska man inte jöra', 'va sitter fass (fast) där?' 'far, jalp mej', 'de går så långsamt', 'far, jalp ammari ståppa i skärporna', 'dåm faller', 'far mata mej', 'va de här, far?'.

N:r 13.

29.4.16 (2; 11). På Skansen, Ann-Mari gräver i en sandhög.

'de här e deg, man kan gjeva (gräva) sån här deg (sandén är litet våt) (mor: »du får inte ta sandén i hand») 'ne, man tvättaj bätt, 'ja gjeve', 'ja måste sitta på huk, sitta på huk, ja, hit ännu äpp på kanten', 'de e så mykke, så', 'de ska stå å jesa lite nu', 'hä på säffan', 'där kan han stå å jesa', 'nu har han jest, nu får ammari baka stor kaka' (sjunger) 'baka, baka kaka', 'va fanns mjölet, mo?' 'här e mjölet', 'de här e mykke finare, de här e mommos kaka', 'man kan hälla sån här såts (sorts) mjöl', 'nej', 'sen ska ja baka kaka'. 'de dåm som skriker »em»'. (några fåglar skrika). 'sen ska ja baka många, sen ska ja baka', (sjunger) 'baka baka kaka, vem ska kakan smaka', 'nu e den fädi'. 'ja häller, sån här sandhög', 'ja ska ha två kakor'; 'de här e inte smutsitt de här', 'kakan e inte fädi nu', (mor: »nu ska vi gå») 'låt ja baka slut fösst', 'va de, mor? 'ja har sån lång klänningskjol ja'; 'nu ska ja jöra en liten söt, rar kaka här', 'de så vått, så', 'mor får inte känna på den smaken sedan, de sandsmak', 'nu ska vi hälla en kampa (gjort obegripigt ord), 'å dän e en sten, mor', 'den sitter fasst, den sitter fasst här, mor'; 'ja ha min nesduk'; 'här har ja'; 'var har ja?' (tittar sig omkring) 'här har ja'; 'den kan man bryta sönder', (hittar en liten träpinne) 'aj, nu blev ja smutsi', 'där e en stor sten', 'titta så stor ja e nu' (står på stenen). 'de blåser där borta', 'ja vill ha min kappa' (får på sig den) (tar själv av den igen) 'ja behöver inte ha den, de e så vamt', 'de bara blåser'.

N:r 14.

28.5.16 (3; 0). Far sitter vid skrivbordet. På bordet ligger ett vitt papper.

'far, skriv äpp en sak, som ja har glömt', 'grädde, mjölk för 170 kronor å säcker (socker) me'. 'skriv äpp säcker också'. 'å säcker har ja tjöpt äkkså, två kronor', 'å salt för hundra kronor', 'å inget mer nu'.

N:r 15.

12.6.16 (3; 0¹/₂). På landet. Ann-Mari och en annan liten flicka (4; 6) Saimi, sitta och leka i en sandhög. Saimis tal inom parentes med S. framför.

'saimi, saimi kan ja säja', 'nu ska ja lägga min sand', 'å så jör man så', 'ja skall visa, så ska saimi jöra', 'å så lägger man så där', 'å så håller man ut', 'titta nu, titta saimi', 'titta, va e de som går där?' (en mask) 'mor, kan man ta bort den?' 'var e han nu?' 'där?' (mor: »där är också en mask») 'nä, de e ingen mask, dä e bara en blomma'. 'däm ä så arja'; 'lilla saimi, nä, du får inte jöra så, e du toki'. 'gråtta, ja de jör ja snart', 'titta, sån där e', 'en hög där'. (S. 'titta sikken makk' (mask)). 'va sa?', 'mor ta bort den' (till S.) 'lägg den i gräset'. (S. 'där e en till'), 'ja, var e den?' 'e de inga mer, säj?' 'hör fina' (hör en motorbåt) 'va de?' 'ja ser den inte', 'ja kan inte se den, saimi'. (S. 'få tykken (två stycken) båtar'), 'kan far lyfta åpp mej, så ja kan se'. 'va e emy nu, säj farmor?' 'där e en till båt'; 'ja hittar en stor mask', (S. 'örtuna (Örsunda, en gård) ha flagga däm') 'saimi behöver inte jöra så fina pudringar som ja jör'. 'nu e de många, 3, 6, 7, 8, ett spår som går', 'ja ska gå in å hämta motåbåten', (kommer tillbaka med den) 'de e den här som ska gå på julena'. (S. 'pingla mē'), 'nu ska man dra den', 'titta så fint den går'. 'håll i säj nu', (sätter en liten gubbe i båten). (S. 'här me kan han sitta'), 'ne, han sitter inte så bra', 'han ska åka', 'han vill inte'. 'så ja lilla', 'va sa du?' (far: »vad har dockan för färg på sitt huvud?») 'grön'. (den är blå). (S. 'ja vet inget dugg'). 'nej, du får inte', (tar spaden från S.). 'där', (räcker fram sin spade, S. håller sand på den), 'takk, de snäjs'; (självgjort obegripligt ord). 'sen ska ja gå till uppsala'. 'han e smutsi dåkkan nu', 'nu måste han gå in och tvätta sej'. 'låt saimi ha den där fula, fula spaden, som ja haft i går, så får ja den'; (tar Saimis spade). (S. 'få (två) fönster (fönster) e åppe') 'va sa du?' (S. 'ett där å ett där') 'va e min potatis?', 'den ska ligga där i hålet, så jömmen ja den', 'lite mer sand' (S. 'nu går dolen (solen) ne', (solen går bakom ett moln, kl. 1,30 e. m.) 'se saimi!' 'så jör man så, å så jör man så' (S. tar en potatis och sätter den i ett hål) (Ann-Mari tar upp den igen och säger) 'nej, ja ska göra de', (kastar i den igen). 'nu ska vi gå å promenera här'. 'hon vill inte'. 'snälla saimi, gå åpp här'; 'titta hur ja jör', 'sen hoppa man ner'. 'nåj åj kåj'. (obegripliga ord). 'ja ska ha saimis nu, så får du den istället' (spaden), 'så jör ja så, å så jör ja så här', 'saiby'. (Mor: »Saimi heter hon»). 'ja kan säja saiby, ja ska gå åkk hämta vangnen'. (Går).

N:r 16.

25.6.16 (3; 1). Samma ås på Utö som i monolog 5.

'där, båten där', 'båten går inte ännu', bara den där lilla båten'; 'å de blåser om fötterna'. (Ann-Mari har halvstrumpor för första gången på sommaren). 'båten lät, far'; 'va sa tuppen?' (en tupp gol). 'vi hörde en tupp vet mor, hit äpp, hörde mor tuppen?' (tuppen gol åter) 'de va tuppen de'. (sjunger) 'bä, bä vita lamm, har du någon ull?, ja lilla barn...', 'ja ser inte sjön långt bätt, de jör ja inte', 'får ja låna tjikaren, far?' 'har far sådana skor som annmari?' 'har far svarta då?' 'e de mors, frågar ja'. 'titta så stor han va' (tar upp en sten). (leker med sin mössa) 'å på de här sättet, å på de sättet', 'å de blåser', 'å på de här sättet', 'så jorde'... (ser i en bok på en bild, där det snöar) 'titta de rägnar på bilden'. (tar en blomma, som far har i knapphålet. Far: »inte röra fars blomma») 'ne, ja har ingen blomma, se far'. (Far: »inte jag heller») 'då får far ta en ny'.

N:r 17.

29.6.16 (3; 1^{1/2}). Ann-Mari vaknar kl. 7,30 f. m. och sitter och leker i sängen med sina dockor och leksaker.

'dåkkar har tänder', 'små riktiga tänder', 'var e påsen?' 'en liten påse åkkså', 'odalin, odalin brukar signe ha på sina händer'; (plockar med några papper) 'den går isönder' (mor: »ta i försiktigt då») 'ne för de e så start papper, se maja!' 'aj, den går isönder', 'då går de inte av', 'å va mykke ska vi slänga', 'där lägger ja ju den', 'elsas påse går inte sönder', 'den här jikk inte sönder'; 'aj, då, va de va', 'var ska ja lägga av de här?' 'den här påsen mor', 'ja trulsar å trulsar', 'de jör ingenting att de trulsar äpp sej, mor', 'ja kramar de här'. (sjunger) 'odalin, odalin, odalin', 'nu e lampan fädi', 'de e en liten nattlampa de här', den kan stå vid min säng, å vara lite just, när ja såver'. 'å buss, å buss, å buss'. 'ta å lägg de här, när mor går'. 'när ja skruvar äpp å ner' (veken i lampan) 'då går de så utmärkt bra', 'hela påsen e full me skräp', 'e vi bjudna, säj mor?' (mor: »ja då»), 'vi e bjudna'. 'me vilket tåg ska vi resa hem?' (mor: »klockan 7») 'kommer dåm å möter åss?' 'har dom rängnkappor me?' 'e den lilla flickan me?' 'vassego, här e mera skräp'. 'ta de, maja'. (sjunger) 'tummeliten, tummeliten, tummeliten i skogen går', 'efter kām ställe på sin pälle, sist kom en präst på en halter häst', 'unge härr kal, han hade ingen sal'... 'å, va ja sjunger!'... 'unge härr kal, han hade ingen sal', 'han måste åka efter i sjäsen!'

N:r 18.

18.10.16 (3;5). Kväll: 7,30 e. m. Ann-Mari skall tvätta håret och bada.

'får ja tjänna', 'lite kallt vatten, så de inte blir så vamt', 'så ja inte bränner mej', 'får ja meta' (tar badtermometern) 'sju grader', 'hårdevatten', 'hårdevatten' (hårvatten), 'inte mykke vamt', 'får ja sjölja mej här, mor?' (fick litet tvål på handen) (till far) 'ja sjöljde mej åkkså'; (hårtvättningen börjar) 'mor ska inte tvätta mej mykke', (mor: »varför det?») 'så de inte rinner i ögonen', 'de kommer i nakken här', 'inte mera, nu tårkar ja mej', 'ja måste blunda, mor ska sjölja mej', 'inte här i pannan'; 'ja vill tvätta händerna i den här lilla i dag', (kliver i badbaljan). 'båten ska simma framåt', 'akta, så de inte kommer i ögonen', 'sen tårkar mor mej', 'mor ska vrida ur de mesta', (mor vrider ur hennes hår) 'me krummiga ben'. (mor: »tag ur båten, annars blir den alldeles tvålig») 'de jör ingenting, vi får sjölja av den me'. 'se, se, däm flyter ned båda två', 'får ja däm'. 'ja ska ha min' (tar sin tvätzlapp) 'föttena ta ner båten', 'får ja tvätta händerna me den?' 'däm vill klappa varandra' (stryker benen mot varandra), 'nu blir ja våt i håret', (lägger sig bakut) 'nu tar ja fatt den (båten) med benen'; (mor spolar på kallt vatten) 'inte mera, inte mera', 'āj, inte på mej', 'inte mera', 'bara på vattnet', 'inte mera', (går upp). 'ja får stå å rinna av, (mor lägger Ann-Mari i lakanet) 'se på lilla byket', 'vi får tårka de i vattnet', 'ja vill bada två gånger', 'ja får stå på den där lilla bredan å rinna av först'. 'i da ska björnen ha kaffekalas'; (mor: »vem ska komma då?») 'de e ammaris kalas', (lägges i sängen). 'se mor, se va ja har', 'ja har knåtrrer på fingrarna', (torkar sig med filten) (mor: »inte ska man torka med filten») 'de va misstag mor, var e bårsten?' (mor: »den är våt») 'tårka den på värmeledningen'. (mor: »god natt») 'nej, ja såver inte än'; 'gå far för ja ska såva'. (far räcker fram handen och säger: »godnatt») 'ja kan inte säja gonatt, för ja har händerna inunder'.

N:r 19.

22.11.16 (3;6). Ann-Mari låtsas läsa ur en bok med bilder.

'den lilla katten fikk en såkkerbit', 'han fikk en kaka i stället för en såkkerbit', 'nu vänder vi då', 'se, boken e så besvärli så', 'allt va han smakka'. 'å katten han slikka sej om munnen', 'däm lurade kisse me en karamell å eta', 'han ville ha en såkkerbit i stället'. 'va de inte vakket, far, de ja leste om kisse?' — 'om flickan som sopar ska ja ta nu'. 'ja hittar inte den', 'å så jikk hon i skafferiet å sopade', 'här e flickan som sopade', 'hon sopade i skafferiet å i köket å i vardagsrummet'. — 'max han e så fin', 'pappa säjer desamma', 'att du e så fin å snäll'. 'nu ska du inte gå ut å meta', 'allt va han sluka'. 'de e barnjungfrun å

barnet', :mest allt va barnet *hursjka*', flickan skulle gå till sin mormor', 'de e hennes födselsdag i da', 'me blommor så fina', 'att efter tjörsbär'.

N:r 20.

6.5.17 (3; 11 1/2). Ann-Mari sitter i sängen och leker.

... 'å vattengröt fikk den här lilla minsta', 'å däm får gräs, däm' (hästarna); 'rismannagröt däm andra', 'å björnen fikk vattengröt', 'å havrevälling fikk grodan', 'å björnen fikk kongrynsgröt, å de va ryslit skåjit'. (på grund av grynbristen hade hon under senare tiden fått många olika slag av gröt på morgnarna). — 'ja måste ta den här tallriken'. 'de e så besvärlitt för mej, se far'. 'ja har ingen jungfru, för när ja ska ta fram får ja räcka mej så långt'. 'vem ska vara dåkkjungfru?' 'ja måste skaffa mej en dåkkjungfru, mor säj?' 'signe kan väl vara jungfru åt mej så e de inte så besvärlitt för mej'. 'ja måste tärka å diska', 'ja ska lägga det i diskbaljan', 'de va en stor tallrik å de va en liten, så', 'så ställer ja in disken i skåpet (pantomim). 'nu ska ja diska de här, så', 'nu har allihop etit, takk, takk, å takk takk'. 'å så ställer ja in alla sakerna i skåpet', 'en sak där å en sak där'. 'så, nu ska grodorna säja takk för mat', 'kan grodorna vara snälla en stund?' 'grodorna ska öpp strax'. 'ja ska gå öpp först, förstår ni, å sätta på tévatten' (sjunger). 'lillan måste jöras i ordning först förstår mor', de e så besvärlitt i de här huset'. 'var e lillans kläder då?' 'de här brukar du ha på dej'. (klär på en liten hund med ett skynke, som hon virar om honom och sätter fast med en knappnål över ena ögat, allt under tystnad). 'vet mor, att min lilla flicka törs inte je svarta negerer pängar, tänk — barnmamman måste je däm'. (förra hösten var »Barnens dag» och Ann-Mari skulle ge en gosse utklädd till neger en slant, men tordes ej, mor måste göra det). — (fortsätter med hunden) 'de jör ingenting om vi trulsar de, mor', 'de e så besvärlitt å knyta om svansen'. 'kunde ja få den andra vanten, för lillan har utslag?' (Ann-Mari har ibland haft utslag och brukar då få vantar på händerna för att hon ej skall riva sig.) 'takk!' 'här får lillan, lilla raringen'. 'de e en klänning som knyts fast fram'. — 'kanske far får kamma på midda, å mor, till mej', (sjunger och knyter på hunden). 'de ena ögat e ont i'. 'den lilla flickan (hunden) tycker att de e så vakkert att hon har en nål frampå ögat', 'mor ska knyta en rosätt' (mor knyter). 'hon ska öpp nu se', 'hon måste ha något framför åkkså' 'mor ska knyta en rosätt ijän'. (mor: »jag knöt ju nyss, varför tog du upp den?») 'de e två knutar mor, hon har ju två klänningar'. 'hon har en ryngki klänning runtikring magen, se mor'. — 'söndag klåkkan tio tjysses däm på mårånen när de va nio, dröjde inte länge till de blev tio', 'de va en visa för far'. (tänker på Einar Nermans tio negerpojkar). 'han kan nog eta, han har en liten näsa så söt'... (sjunger)...

N:r 21.

13.5.17 (3; 11^{1/2}). Söndag. Leker i sängen.

'så, va hästen ska bli fin nu', 'hästen ska gå bårt', 'bårt på stor, stor bal', 'han ska hälsa me en fin å prydli tass åkkså' (sjunger) 'vet mor vilken visa de här e?' — 'kan mor bära en häst se så här?' 'titta hur ja bär den'. 'mor, dåkkhästen, dåkkjurena, dām e stygga'. 'när dåkkjurena e stygga då binder man åm dåkkjuret' (lindrar om hästens huvud). — 'vem e mamma åt mormor, säj?' 'e mor mamma åt mormor?' (»nej») 'e mor barn till mormor?' (»ja») 'gamla mormor e mors mormor å vanliga mormor e min mormor'. 'vem e far barn åt, åt farmor?' — 'lilla hästen gungar' (sjunger). — 'vet far att björnen går inte på dåkkfabriken åm söndann?' — 'vems pappa e far då?' 'vikkens?' 'vems pappa e far då, mor?' — 'åj, ungnen välter' (leker att hästen är en bakugn). — 'han har raka ögon neråt, ja har smala ja'. (Hur då). 'dām ögona e inte likasom våra'. 'så fin mössa han har'. 'de här e ett barn, de här', till den här lilla barndynan'. 'den här tjöper ja för fem kronor'. 'hur mykke kårstar kinesen, mor?' 'e kråppen mykke stark, säj?' 'såna här små har små barn' (pekar på kinesens krus om halsen) 'å va fin rosått de e, man kan knyta åpp den åkkså', — 'dåkkān ska ha frāmmande i da'; 'ska ni ha frāmmande åkkså?' — 'klånningen e smutsi', 'klånningen e smutsi', 'klånningen e smutsi', 'klånningen e smutsi'. 'mössan sitter ihop', 'de e klistrat'. 'de här e en liten beby'. (sjunger) — 'i dag e de söndag, far'. 'då ska vi gå på skansen, då'. 'farmor sa, att farmor skulle resa på söndag', 'har hon rest nu?' 'nu på mårron?' 'hon åt väl frukåst först?' (ja). 'å så sprang dām ner till tåget, för kanske tåget gick då annars'. 'så dām fikk några biljetter'. — 'var e nystbarnet?' 'majk (en leksakshund) har så rolitt, han leker med hästen'.

INNEHÅLL.

I. <i>Minne</i>	1	F. Några andra meningar som belysa utvecklingen av barnets tänkande	24
II. <i>Iakttagelseförmåga</i>	4	G. Tankar om livets tillkomst	26
III. <i>Fantasi och lek</i>	8	VII. <i>Språklig utveckling</i>	29
IV. <i>Eстетiskt sinne</i>	11	A. Ordförteckning	29
V. <i>Karaktärsdrag</i>	12	B. Uttal	39
A. Spridda exempel	12	C. Böjningar och satsledningar	39
B. Något om barnlögner	13	D. Självskapade ord	40
VI. <i>Tänkelivet</i>	15	E. Några mycket använda ord och meningar	41
A. Begreppet pronomen	15	F. Samma namn för flera föremål	42
B. Siffror	16	VIII. <i>Barn-monologer</i>	43
C. Ja och nej	19		
D. Frågor och svar	20		
E. Slutledningssatser	23		